

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

1947

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 075.3/14.118 *200*

Inventar 131781

95062

Inu. 21943

CURS DE LIMBA ROMÂNĂ PENTRU ȘCOLELE SECUNDARE

DE

GH. ADAMESCU și M. DRAGOMIRESCU

100 88 536

EXERCITII

DE

GRAMATICĂ ȘI DE COMPOZIȚIUNI

PENTRU CLASA I-a SECUNDARĂ

DE

GHEORGHE ADAMESCU

PROFESOR LA GIMNASIUL „ȘINCAI”

131 781

EDIȚIUNEA III-a

BUCUREȘCI

EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG

10, STRADA GABROVENI, 10

1901.

1956
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
"CAROL I" BUCUREȘTI
COTA 37602

RC 32/08

Biblioteca Centrală Universitară
București
Co : 075.3/14118 Doc.
lr : 131781

BCU-Bucuresti

C131781

PREFAȚĂ LA EDIȚIUNEA III-a

Edițiunea de față se presentă aproape întocmai ca precedenta. Am făcut numai mici îndreptări ale scăpărilor din vedere și am adaus câte-va exerciții scrise.

Bunăvoința cu care au fost primite edițiile anterioare și asigurările ce mi-au dat mulți colegi despre bunele rezultate ale aplicării metodei ce am urmat, socotesc că mă scutesc a mai intra acum în alte detalii explicative.

Martie 1901.

Gh. A.

PREFAȚĂ LA EDIȚIUNEA I-a

O eră nouă se începe în istoria școlii române prin aplicarea în clasa I-a secundară a programei promulgate anul acesta în timpul ministerului d-lui Sp. C. Haret.

Programa cea nouă, orî-care ar fi scăderile și nevoile de amendare — și care operă omenescă e lipsită de ele? — are, fără îndoială, o mare calitate: scie ce urmărește învățămîntul secundar în genere, scie ce urmărește fie-care obiect în parte și fie-care clasă.

În spiritul acestei programe e lucrată cartea ce înfățișez adî colegilor mei.

Ea urmărește două scopuri: să stabilască tranziția între modul de predare din cursul primar și cel secundar; să înlesnască profesorului repetarea gramaticii și pregătirea pentru compozițiuni, dând în exerciții anume întocmite principalele chestiuni notate de programă și mai ales necesare pentru compoziții.

Exercițiile sînt în felul celor ce se află în cărțile aprobate de minister pentru clasele primare, căci nu e bine ca școlarul, intrînd în liceu, să se aplece în fața unei metode cu totul nouă. Acestui neajuns, credem noi, se datorează în parte faptul că mulți școlari cari au mers bine în clasele primare rămân deodată corigenți și chiar repetenți în prima clasă secundară.

După o serie de deprinderi de-a copia, se vor începe exercițiile din partea I-a privitoare la *punctuație și ortografie*. Ele sînt așa întocmite ca să conducă pe școlarul a scote singur diferitele reguli, pe cari de altfel le-a mai cunoscut în clasele primare. Tot aci figurază o serie de bucăți pe cari le va dicta profesorul cu ocazia interogațiunilor. Ele sînt alcătuite din frase despărchiate, însă fie-care frază coprinde o dificultate de scriere asupra căreia se pot face explicațiuni.

Partea II-a coprinde exerciții de *lexicologie*, cum se fac și în cursul primar. Ele trebuie să deprindă pe școlari cu pre-

cisarea sensului cuvintelor, cu deosebirea înțelesurilor proprii și derivate ale vorbelor, cu sinonimia și antonimia, cu formarea vorbelor. Acesta este al doilea pas în cursul de compozițiuni, care se va desvolta în clasele ulteriore.

După ce școlarul va ști să scrie corect ca formă, se pătrunde și de sensul și usul cuvintelor. Atât e tot ce se poate cere în clasa I-a. Pe această basă se poate face o clădire serioasă. Odată terminate aceste exerciții, școlarii vor pute procedea la resumările scrise așa cum se indică în *Cartea de citire* lucrată de d. M. Dragomirescu, cu care e pus de acord textul de față. La această carte se raportă și trimiterile din enunțurile exercițiilor.

Partea III-a repetă chestiunile de gramatică din programa claselor primare. Ea are de scop a reimprospeta acele cunoștințe pe de o parte; iar pe de alta a unifica terminologia gramaticală între școlarii aceleiași clase. Se știe că în cărțile de cursul primar sînt unii termeni tehnici diferiți de cei întrebuințați în gramaticile pentru cursul secundar; ba încă o deosebire între diferitele gramatici ce sînt în us.

Aceste exerciții dau ocașie profesorului să lămurască chestiunile și să unifice pentru școlarii săi terminologia gramaticală.

Incredător în bună voința colegilor mei, le înfățișez lucrarea de față, mulțumindu-le din nainte de observațiile ce ar bine-voi a-mi trimete pentru a le utiliza la o a doua ediție.

PREFAȚĂ LA EDIȚIUNEA II-a

Edițiunea acésta se infățișează cu însemnate modificări. Ideia generală este aceiași : are de scop să dea pregătire pentru compozițiuni și să repete gramatica din clasele primare. S'a suprimat însă partea II^a din ediția primă (exerciții de lexicologie), pentru că toate chestiunile cari se tractau acolo teoretic sînt acum tractate aplicate la bucăți de citire în ediția II^a a cărții colegului meu M. Dragomirescu.

A rămas dar aici ca pregătire pentru compozițiuni numai ortografia și punctuația, chestiuni importante și cari ocupă de regulă pe școlarii până prin clasa IV^a.

Punctele de gramatică din partea ultimă au rămas aceleași — cu prea puține adause — ca în ediția precedentă.

Am schimbat însă ordinea punctelor, introducînd mai multă sistemă ; în privința metodică, am înlesnit predarea, punînd pentru fie-care chestie un exercițiu oral cu prilejul căruia se va face explicarea, și unu său mai multe exerciții scrise pentru ca școlarii să facă aplicațiunea. Pe lângă acestea, am pus în resumat regulele principale pe cari trebuie să le repete școlarii.

Exemplele sînt în genere luate din autori ; pentru unele deprinderi sînt bucăți întregi luate și adaptate cu nevoia chestiunii, așa cum prescrie programul analitic. N'am socotit necesar — tocmai din cauza acestor modificări — să notez numele autorilor.

Primirea bine-voitoare cu care a fost întâmpinată prima ediție și îmbunătățirile serioase ce am introdus acum, mă fac să sper că voi reuși să mulțumesc pe colegii mei și că voi aduce un mic serviciu învățămîntului limbii române.

Iuliu 1900.

Gh. A.

PARTEA I

PREGATIRE PENTRU COMPOZIȚIUNI
ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

PARTEA I.

PREGATIRE PENTRU COMPOZIȚIUNI

ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

ORTOGRAFIA

No. 1.

INTREBUINȚAREA LITEREI MARI LA INCEPUTUL CUVINTELOR

Exercițiul oral. Să se spună pentru ce s'a pus literă mare la începutul cuvintelor din frazele următoare :

1. Plasa noastră împreună cu alte plăși învecinate alcătuiesc județul nostru. În fruntea județului se află prefectul. Prefectul locuiește în orașul cel mai mare din județ. Acel oraș se numește capitala județului. Prefectul privilegiază ca subprefecții și primarii să-și facă datoria. În capitala județului se află și un tribunal. Tribunalul se formează de mai mulți judecători.

2. Dunărea desparte România de Serbia și Bulgaria. — Nici-un Român nu va uita pe Mircea, care a domnit în Țara-Românească, și, dând piept cu Turcii, a făcut cunoscută vitejia românească. — În vremuri de nevoi Carpații au fost asilul nămolului nostru. — Alexandrescu a scris

fabula „Toporul și pădurea“. — În cartea vóstră de citire este o frumoasă poveste a lui Créngă: „Satură-te de ci-reșe“. — Dintre multele capuri ale Africei, cel mai în-semnat este Capul Bunei Speranțe.

3. Soldații, când vedură pe general venind, strigară cu toții: „Trăescă generalul!“ — Este un proverb, vechi: „Mai bine ađi un ou de cât la Pasci un bou“. — Dum-neđeú dice omului: „Ajută-te și te voiú ajuta“. — Bolin-tineanu spune într'o poesie: „Ceí ce pórtă jugul și a trăi mai vor, merită să-l pórte spre rușinea lor“.

Când începem să scriem ceva, și după punct se pune totdeauna literă mare.

Numele proprii și titlurile se scriú cu literă mare.

Când se reproduc vorbele altuia, după doué puncte, se pune literă mare la primul cuvint.

No. 2.

Exercițiú scris. Să se copieze poveștile urmátore, îndreptându-se greșelile.

vasile Era un băét Cu minte, dar fórte mánacăcios. odată cumpèrase tatál sėú nisce Mere și le pusese în Odaie într'un coș. cum le a vedút vasile, s'a gândit să le mánance. a așteptat până s'a dus Tatál sėú după trebí și a alergat îndată în odaie și a început să se îndópe; Máncând însă prea multe, s'a bolnăvit și a zăcut în Pat câte-va đile. de atunci a făgăduit că se va lása de uritu-í Obiceíú.

* * *

într'o pădure Veche un țáran S'a dus să táie lemne pentru casă. Se numia vasile. întâiú a încercat Cu toporul fără Códă, dar n'a putut Táia nici-o cracă. atunci și-a pus códá la Topor și a táiat câte Lemne a voit.

No. 3.

-SCRIEREA SUNETULUI Ă

Exercițiul oral. Să se spună pentru ce s'a scris *ă* și *ë* în cuvintele subliniate:

a) Insulele Britanice sînt inconjurate numai de *mări*; între acestea e și Marea Nordului. — *Păstorul* a dus turma să pască. — Dacă scii să taci la vreme, câștigi mult prin *tăcere*. — Cine *dă* cu inimă bună să fie sigur că a dat lui Dumnezeu.

b) Înțeleptul vede multe pe cari nu le *ved* ceilalți omeni. — Dacă tu te superi, am drept să mă *supër* și eu. — *Invățul* din copilărie greu îl gonesci, căci cele ce înveți atunci răman până la vârsta matură. — Cât ești *tîner*, bucură-te de tinerețe.

c) Scim cu toții că *pămîntul* e rotund. — Câți omeni bogați au rămas săraci, fiind-că n'aun știut să-și *păstreze* averea. — Țăranii *pörtă* și vara *căciulă*. — Cât *ți-e* *pătura* atît te întinde.

d) Tot omul vrea să *aibă casă* proprie. — Nu e bine să porți vara haină prea *grósă*. — Vîntul *depărtézá* norii. — Când nu *plouă* la vreme, agricultura *suferă* foarte tare. — Pe cine nu-l lași să *mórá* nu te *lasă* să trăiesci. — Cine *póte* să cunóscă viitorul? — Nu se *póte* *dice* că averea face pe om fericit. — Sînt *încă* multe mistere ale naturii necunoscute de om. — Dacă dai, n'aî.

Dacă în flexiune sau în derivare se găsește în loc de ă un a sau e (vocale curate), atunci scriem ă sau ë. Dacă nu se găsește o vocală curată, se scrie ă. La sfîrșitul cuvintelor se scrie totdeauna ă.

No. 4.

EXCEPȚIUNI

Exercițiul oral. Să se spună pentru ce s'aũ scris astfel cuvintele subliniate :

Calul meu e mai frumos de cât al *tău* și de cât al *său*. — Mă duc la preumblare. — Cred că *vă* voiũ vedea înainte de plecare. — P  inea nóstră cea de t  te   ilele dă-ne-o *nouă* astă-  i. — Sint *dou  * căi in vie  t   : a virtu  ii și a păcatului. — De trei ori *nou  * fac dou  -  eci și ș  apte. Dacă nu scii să m  i c  i, te *răstorni*. — Dacă vrei să fii auzit, vorbește totdeauna *r  spicat*.

La pronumele t  u, s  u, v  , nouă, la numeralele dou  , nouă, și la prefixul r  s și r   scriem totdeauna cu   .

No. 5.

Exercițiul scris. Să se îndrepteze cuvintele in cari    sau    s'aũ pus greșit.

Dou  spredece erau triburile vechiului Israel. — Din grăuntele mic ese gr  ul mare și frumos. — C  nd vrei să coși, la un capăt din cele două capete ale firului se face nod. — Sint ómeni cari aũ p  r frumos ; al  ii d'abia aũ doi trei per   pe cap. — Pe v  rul Vasile il iubesc m  i mult de c  t pe to  i verii mei. — Eũ am să te apăr, dar să te aperi și tu c  t vei pute. — Mărul acesta face mere frumoșe. —   igani   iși mută sălașele lor de colo p  n   colo. — La Romani cei mai mul  i b  rba  i nu purtau barbă. — Impac  -te cu dușmanii t  i, căci aș   te vei imp  ca și cu Dumnezeu. — E bine să m  n  nci multe ouă. —   rna to  i ai casei se adună lângă cămin. — Cred că părerea ta e neintemeiată. — Am să dep  n a doua   r   ceee-ce depen   tu acum. — Frumos e calul tău, dar nici c  lu  ul meu n'are nici un cusur. — Fii cu băgare-de-

sémě când sari, cēcî dintr'o sēriturá poțî sē-țî frângî un piclor. — Cea mai însemnatē condiție de sēnētate pentru un oraș e sē aibē apē bune de băut.— Serile de tómnē sînt fórtē plăcute în România.

No. 6.

Exercițiū scris. Să se îndrepteze cuvintele în cari *ă* sau *ě* s'aũ pus greșit.

Sunt ómenî cari aũ citit cērțî multe, dar nu sciũ carte. — Omul lēudēros se laudē totdeauna. — Christos a đis să iubim nu numai pe cei ce ne aũ făcut bine, dar și pe cei ce ne fac răũ. — Când veđî că se bat douî nebunî, nu te amesteca în bētae. — Cine calcē odată pe drumul cel răũ, lesne va cēlca și a doua óră. — Cēruța e mai bună de cât carul. — Omul răũ face numai rele în viēțē. — Când copilul încalecē pe băț, i se pare că are un armăsar frumos și-i dă bețe ca să mērgē mai repede. — Lupul își schimbē părul, dar nēravul ba. — Nu arunca mērgăritarele înaintea porcilor. — Vara điua e mai lungē de cât érna. — Când se întunecē sórele orî luna, se đice că avem o eclipsē. — Pânē lá Dumneđeũ te omóré sfințîi. — Datoria soldatului este sē mērgē la luptē cu dușmanul. — Cu credințē în Dumneđeũ scapi de bētaia sórtei. — Fē binele și aruncē-l în drum. — Vara trēsnetul lovesce adesea stejariî nalțî din pēduri. — La ședătóre s'a povestit o poveste lungē, dar fórtē frumósē.

No. 7.

SCRIEREA SUNETULUI I.

Exercițiū oral. Să se spună pentru ce s'a scris *â*, *ê*, *î*, în cuvintele subliniate.

a) *Călcând* așa, nu va călca niciodată pe urmele ta-

tăluî sĕu. — Caută a lăuda pe alții, căci *lăudând* vei căpĕta amici. — *Arătând*, cu vreme fără vreme, că scii prea mult, vei arăta că nu ești cu bun simț. — *Cătând* de cei bolnavi, vei căta de sufletul tĕu. — *Dând* celui sărac, dai lui Dumneșĕu.

b) Tăcere: *tăcĕnd*, folosești mai mult de cât vorbind.— Omul are ca datorie facerea de bine, chiar dacă *făcĕnd*, ajută pe un dușman. — E mai greū a merge la vale de cât la dél, căci *mergĕnd* te poți împiedica și rostogoli până jos. — Avarul storce bani de la toți cari îi cad în mână, dar *storcĕnd* nenorocesc pe alții și nu-și face nici sie-și bine.

c) Invață cât ești *tĕnĕr*, căci tinerețea nu se mai întorce. — Eū *vĭnd* eftĕn, șicea un negustor, ca să pot vinde mult.— *Sfĭnta-Fecĭoră* are în Biserica noastră cinste mai mare de cât toți sfinții. — Dintre tóte mormintele unui cimitir mai mare jale îți face acel *mormĭnt* părăsit: el arată că cei de pe *pămĭnt* au uitat pe cel mort.

d) *Când* nu te pricepi, nu te apuca de lucru.— *Căt* ți-e plapoma *atât* te întinde. — Fie-care om trebuie să-și facă *rândul* de a plăti tributul morții. — De *cărmaciū* *atârnă* sórta vasului. — Viĕța la *câmp* e mai dulce de cât la oraș.

e) Cu *încetul* se face oțetul. — Bufnița are ochi mari, însă vede numai nóptea. — Tot *începutul* e greū. — Biserica creștină socotesce că sînt nouĕ cete *ingeresci*. — Țăranul nostru șice că nu e bine să te *întorci* din drum.

Scriem â, ê sau î după cum în flexiune sau în derivare găsim vocalele curate a, e, i; dacă nu găsim vocală curată, scriem cu â; la începutul vorbelor scriem totdeauna i.

No. 8.

EXCEPȚIUNI

Exercițiul oral. Să se spună pentru se s'aũ scris cuvintele subliniate cu *i*.

Calul neinvățat te dă de *rîpă*. — E un obiceiũ foarte *urît* să ascuți pe la uși. — Cine a *scoborît* prima treptă a scării, ușor va păși și peste celelalte. — Vântul a *doborît* copacul cel mai gros din pădure. — De geaba încercă să inveselești pe omul *amărit*.

Verbele de conjugarea IV^a cu caracteristica i, cum și câteva cuvinte ce se vor învăța prin us se scriu cu i.

No. 9.

Exercițiul scris. Să se copieze, îndreptându-se cuvintele în cari *â, ê, î* s'aũ scris greșit.

Creștinii serbeză ânvierea la 40 de zile după ânălțare. — Omul pe care îl stăpênesce virtutea se opune vartos la ori-ce ispită. — Pierdând averea, nu-ți pierde și curagiul. — Picênd, picînd, baltă se face. — Să ânapozezi totdeauna ce lei cu âmprumut. — Ferice de cine scie cînta: cîntînd âți uți necazurile. — Cel ce suferă geme, căci i se pare că gemând âi mai trec durerile. — Nu te grăbi să râzi de alții, căci pôte și tu să ai ceva ridicul. — Frumos e cîmpul ân timpul verii. — Vezi mai bine birna din ochiul têu de cêt să vezi paul din ochiul aprópelui. — Recunóscerea greșelii e un semn de superioritate, căci recunoscând că ai greșit, dovedesci că te poți îndrepta. — Sârmanul, se ânvinețise de tot: și la față era vânêt. — Să ne âmplînim totdeauna datoriile. — Sfântul Ion Botezătorul ocupă un loc de frunte între sfinți. — Una dintre vinele intestinale se numesce în sciință „vâna porții”. Când apare sórele, luna

pierde totă lumina ei. — Omul trebuie să încerce totdeauna.

No. 10.

Exercițiul scris. Să se copieze, îndreptându-se cuvintele în cari *â, ê, î*, s'aũ scris greșit :

Stind cu mâinile în sân nu poți face stare. — Plecând cu drumul de fier, bagă-de-semă ora de plecare. — Invață-te a te ruga lui Dumnezeu, căci rugîndu-te, el te va auzi. — Înălțîndu-te pe tine, vei înălța nemul tîu. — Cine are vedere bună, folosește mai mult an călătorie, vîdînd lucruri depărtate pe cari nu le vîd ceilalți. — Scăderea apelor după o inundație e așteptată cu nerăbdare de către agricultori, căci scădînd apele, rîmîne un nomol fôrte bun pentru semînături. — Adesea un cuvînt bine spus prețuesce mai mult de cît o sută de cuvinte cari nu sînt la locul lor. — Cîrțița e un animal care face rîu semînăturilor. — Deschiđînd ferestrele faci ventilație în odaie; dar dacă e vînt prea tare, trebuie să le ânchiđi. — Gîndesce-te bine cînd ai să iei o hotărere. — Necazurile âmbêtrînesc pe om. — Ântunecul nopții e cete odată gonit de rađele lunii. — Nu rupe foi de ale trandafirului, căci rupînd una, flórea veștejesce. — Apa trece, pietrele rîmîn. — Mai erau cu dânsul âncă doi inși pe cari nu i-am cunoscut. — Nu te mîndri, căci mîndrului îi stă Dumnezeu âmpotrivă.

No. 11.

DIFTONGII EA ȘI OA

Exercițiul oral. Să se spună pentru ce s'a scris *ó* și *é* în primele alineate și pentru ce *ea* și *oa* în celelalte.

a) ómeni (om), móră (mori), sóre (sori), dóre (dor),

cioră (cioroiu), orbă (orb), sôrbe (sorb), pôte (pot), glôtă (glotaș), șoptă (șopti), tôtă (tot), innôtă (innot), pómă (pom), gónă (gonesc), sôrtă (sorti), pörtă (porti).

b) véc (vecie), fléc (flecăresc), trécă (trec), grécă (grec), séră (seri), sécă (sec), mérgă (merg), bricég (bricege), cétă (cete), șlérghă (șterge), stég (stegar), a puté (putere), a vedé (vedere), a avé (avere), a pără (părere).

a') oază, loază, poală, zloată,

b') ceas, ceaiu, ceair, geaba; grea, stea, surcea, curea, rea; putea, vedea, pârea, đicea; cartea, partea; teatru, ocean.

Scriem é și ó când în flexiune sau în derivare avem un e sau o curat; când nu avem, scriem cu amândouă vocalele. Scriem ea la cuvintele la cari a este o terminare sau articol... Scriem ea unde aceste vocale se pronunță deosebit.

No. 12.

Exercițiū scris. Să se scrie cuvintele următoare, însemnându-se în dreptul fie-cărui-a cuvîntul după care ne conducem a scrie ó și é.

— hótă, sócră, fecioră, cucónă, dómna, icónă, dégă, gónă, óla, potcova, bôlă, mórte, glóbă, scóbă, cobóra, omórá, cóce, cöse; — căpitănesă, armencă, împărătesă, génă, podélă, cirédă, săgétă, să petrecă, a tăcé, să piérdă, căsnescă, sătencă, cépă, stérpă, șérpe, érbă, piétra, fiéră, sbiéră, céră, chélă.

No. 13.

Exercițiū scris. Să se copieze, îndreptându-se cuvintele în cari é (ea) și ó (oa) s'aũ scris greșit.

Sticla nu este bună conducătoare de căldură. — Cine

rógă-te pentru păcatele tale. — Ceî vechî scriaŭ pe cără-mizî, pe pietre, pe pieî, și pe alte lucruri. — Râia e o bôlă care produce pe corp o mîncărime îngrođitoare. — Cine găsește casa ăidită și masa pusă, nu cunoște prețul lucrurilor. — Zilele sînt foî în cartea vieții, de aceea nu scrieți pe ele de cît fapte și întâmplări bune. — Douăzeci de trebî făcute pe jumătate nu prețuesc cît una făcută bine și pe de a întregul. — Dacă ai un amic bun, nu abuza de bunătatea lui. — Limba engleđă e puțin cu-noscută la noi. — Mai mulți crescători de vite s'aŭ gândit la utilizarea sîngelui din zahanale pentru hrana oilor.

No. 17.

SCRIEREA GRUPULUI ȘT

Exercițiŭ oral. Să se spună pentru ce s'a scris sc sau șt.

a) Țiŭa bună de diminette se *cunoște*; pomii se cu-nosc de pe rodul ce daŭ. — Pescarul prinde *pesci*. — Eŭ mă numesc Petre; tu cum te *numești*? — Poporul românesc trăește și în afară de hotarele Țării *Românești*. — Sînt mulți cari ăic că se pocăesc; dar nu oricine se *pocăește* cu adevărat.

b) Ștefan cel mare a murit plâns de totă Moldova. — Aștept să vii. — Cine a călătorit pe malul Oltului a avut înainte-i o *privești* încântătoare. — Dacă or da ploî la vreme, *porumbiștile* aŭ să fie foarte frumoșe. — În riuri și în bălți se găseșc multe *ștucî*.

c) Cine pôte să *știe* viitorul? — *Bucureștii* sînt capitala României. — Trenul care merge la Predel, trece prin *Ploesci*. — *Știința* nu se capete cu banî, ci cu muncă. — E greŭ să trăești la un loc cu *nisce* ómenî rai.

Dacă în flexiune sau derivare aflăm sc, scriem sc (fără semn sub s); dacă aflăm șt, scriem tot șt. În vorba sciū și derivatele ei, în numirile de localități terminate în esci și în pronumele nisce, scriem cu sc.

No. 18

Exercițiū scris. Să se copieze, îndreptându-se greșelile din vorbele subliniate.

Peștele de la cap se impute. — Am sosit pe *neasceptate*. — Omul bolnav are nevoie de *linisce*. — Miei *pășteaū* pe *pajisce*. — *Cresciniū* țin diūa *Paștilor* drept cea mai mare sērbătore. — Trimiterea *vescilor* de la un regiment la altul se face fōrte greū în timp de rēsboiū. — Spune-mi cu cine te aduni și-ți voiū spune cine *esci*. — Numai din clasa II se învața *latinește*. — Orī te pōrtă cum ți-e vorba orī *vorbește* cum cum ți-e portul. — Orașul *Pitești* e capitala județului Argeș. — Cum îți vei *ascerne* așa vei dormi. — De ómenii cari dorm ușor se dice că dorm *epurește*. — *Recunoștința* e o virtute fōrte rară. — Zarzavatul *vesced* nu e bun de mâncare. — Viile de la *Odobesti* aū scāpat de filoxeră. — Nu e bine să umbli prea mult, căci *obosești*.

No. 19.

Exercițiū scris. Să se copieze, îndreptându-se greșelile din vorbele următoare.

Intr'o vreme mulți Romāni *știaū* să vorbescă *turbește*, căci imperiul turcesc avea suzeranitate peste țara noastră. — Când treceam pe malul lacului, sute de *brōște* orăcăiaū de-ți luaū auđul. — Mai mult *prețuește* a pieri pentru o drēptă causă de cât a te trage înapoi *nevitejește*. — Cine *vorbește*, sēmănă; cine ascultă, culege. — Nu tot ce *lucește* este aur. — Trebuie să *cunōștem* bine tōte țările locuite de Romāni. — De la Arabi aū venit în Europa multe *povesci*. — Ca să ieī o doctorie nu trebuie

s'o *guscî*, ci s'o înghiți repede.—Când veđi o *privelisce* frumoasă, ți se pare că visezi *descept*.

No. 20.

SCRIEREA VOCALELOR SEMISONE Ū, Î.

Exercițiul oral. Să se explice deosebirea între *î* și *i*.

Nu da cu împrumut ca să nu-ți faci *dușmanî*. — Nu te bucura la câștiguri *micî*, *căci* cu un rac tot sărac.— Vrabia *mălaiu* visează.—Banul rău nu se *pierde*.—Caută să-ți fie *supuși vrednicî*. — Nu te certa cu *cei* ce știu mai multe de cât tine.—*Bătaia* e ruptă din *raiu*.—Rogă-te la Dumnezeu să-ți dea mintea *Românului* cea de pe urmă.—Eū sint *feciorul* vestitului Strâmbă-Lemne.—Apicultorul doritor de a isbui îngrijesce de fie-care *uleiū*.—Fructele pomilor cu *altoiū* sint totdeauna mai gustoase.—Poetul Eminescu a lăsat scris să i se pună la mormînt un *teiū*. — *Mateiū* e un nume foarte răspândit la noi. — Pentru cine e leneș e sărbătore și *Lunî* și *Martî* și *Joi* și în toate zilele. — Ziua nasterii pentru fie-cine este o *đi* mare.

Pronunțarea pe jumătate a lui i se însemnă în scris prin semnul scurtării (i), rămânend ca i întreg să se scrie cu punct. Inșă la sfirșitul cuvintelor terminate în iū precedat de o vocală (formând căleșitrele o singură silabă), se scrie cu punct, de și se aude pe jumătate (semison).

No. 21

Exercițiul scris. Să se copieze și să se îndrepteze unde nu e bine scris *i* întreg sau jumătate.

Doi inși făcatori de rele, cădend sub judecări grele și dându-i din închisore să-i puie'n spânzurătore, când mergeau cu pază bună în acel drum împreună, unu

începu să ofteze, ȳicând: Ce păcate!.. Celalt ȳise către dinsul: Nici un folos nu dă pl nsul, că ȳi: D mne feresce de mai rău! El oftind ii ȳise iar : Frate, veȳi mórtea, veȳi ȳi funia de g tu-ȳi, apoi nu sci  cum iȳi pare de ȳici de alt r u mai mare? — Abia s v rȳi cuv ntul, ȳi iată unul venia călare ȳi str ga în gura mare: Staȳi, nu gr biȳi cu omor rea; acum s'a găsit cu cale sp nzuraȳi să nu-i r puneȳi, că de văi în ȳepi să-i puneȳi..

No. 22.

Exerciȳi  oral. Să se explice deosebirea între **u** ȳi ** **.

Mai bine aȳi un ou de c t la Pasci un bo .—Nu sci  dacă am să mai fi  m ine vi . — Aceste vremuri a  trecut de mult. — G inile se tem de ule . — Sa  te p rt  cum ȳi-e vorba sa  vorbesce cum ȳi-e portul. — Un c ne de soi  se plătesce f rte scump. — In Bucuresci se află, statua lui Mihai .

Pronunȳarea pe jum tate a lui u se arată în scris prin semnul scurtării ( ). Tot cu acest semn ne servim pentru u final care nu se aude de loc in vorbele terminale cu i .

No. 23.

Exerciȳi  scris. Să se îndrepteze unde **u** trebuie să fie jum tate în frazele următoare :

Eu să pier? eu niciodată!... B leȳii ce stau la u  să  ncepur  a-l striga. Sintem mulȳumiȳi cu ce o da Dumneȳeu. Sci  că ȳara m  a tept  cu bucurie; am venit s'o m ntuiu. ȳiua se arăta frum s ; spre apus se vedeau  nc  stele sclipind. Fostul său st p n l-a luat la masă ca să-l mai îndrepte. C nii cum il v d, la el se

reped și latră a pustiu și urlă a morții. După matcă se ia un roiu întreg de albine. Aveam un câne foarte frumos pe care-l chema Griveiu.

No. 24.

RECAPITULARE

Exercițiul scris. — Se vor copia rândurile următoare, îndreptându-se greșelile de ortografie.

Pe cé cîmpia lungă a cărei tristă ȝare sub cer, în fundu, departe, misterios dispăre, nici casă, nici pădure, nici rău răcoritoru, nimic nu 'nveselește pe bietul muritoru.

Pustietate goală sub arșița de soare, în patru părți a lumii se 'ntinde 'ngroȝitoare cu earba-i mohorătă, cu negrul iei pământu, cu a sale mari pustiri de colb ce sboară 'n vânt.

De mii de ani în sânu-i dormindă ȝace ascunsă singurătate mută, sterilă, nepătrunsă, ce adoarme în focul verii la al greeriloru cor și iarna se deșceaptă sub crivăț în fior.

Acolo floare naște și moare în primăvară, acolo pcre umbra au zilele de vară, și toamna-i fere roadă și-a ierneii vijelii cutreeră cu zgomotu pustiile cîmpii.

Pe cé savană (șes) ântinsă și cu sălbatic nume, lung océn de earbă, necunoscută în lume, o cumpănă se ânalță aproape de un puț, și în oriȝont se îndoae ca gutul unui struț.

No. 25.

Exercițiul scris. Se vor copia rândurile următoare îndreptându-se greșelile de ortografie.

În primăvară anului 105, Traian și Decebal âncepură răsboiul cu êndoită térie. Dar Traian tot-deauna ânvîn-

gător, înaintează cu același sistem de exterminare în urmăre. O deputație numeroasă de căpeteni dădă se înfățișează înaintea lui Traian aruncând armele și dînd în genuchi cu minile legate la spete, cerînd numai viața. Decebal se omoară singur ca să nu cadă în mîinile lui Traian. De la Traian a rămas pînă astăzi drumul pe care poporul îl numește Troian. Poporul ține la rîmășițele din vechime. Cu cîtă dragoste țî-arată Rominul o piatră sculptată, un fragment de statuie, o medalie ce i-a desgropat-o fierul plugului! El nu poate citi inscripțiile ce sînt pe ele, dar știe că sînt lucruri de preț. Nu este altă nație din familia latină care să fi moștenit și să fi păstrat cu atita statornicie amintirile străbune.

No. 26

Exercițiul scris. Elevii vor scrie în clasă după dictarea profesorului.

Nu căuta acul în carul cu fân.—Te-ai prins în horă, jîcă.—Flămîndu! codri viséză.—A venit apa la móră.—Cine nu a gustat amarul, nu scie ce e zaharul.—Véneză pesce în apă turbure. — Sub piétra cea mai frumósă scorpia ascunsă zace. — Cât e de mică picătura și tot găuresce piétra. — Omul la nevoie vorbesce și ce nu vrea. — Are judecată ológă, fiind-că nu are o dógă. — Cine póte, ôse róde; cine nu, nici carne móle. — Părîntii și frații erau păcătoși.—Nu cunosc această întâmplare. — Cu o flóre nu se face vară.

No. 27

LINIUȚA ȘI APOSTROFUD

Exercițiul oral. Să se explice pentru ce s'a pus liniuță și apostrof în rîndurile următoare:

a) Un sultan umblînd cu vizirul prin cetate, vîđu

înainte-î o para scăpată. Sultanul se aplecă și o luă de jos. Vizirul, acéastă urmare vedându-î și păzindu-î ora, l-a întreat dîcîndu-î: Értă-mé pentru supérare; dar cum un om așa de bogat să-și dea ostenéla de a lua paraúa de jos. Sultanul răspunse: E réu să fie cine-va risipitor. Ce-ți pare o para? Nimic; dar fără ea brutarul nu-ți dá pâne. Economia e o mare virtute.

b) Un om a trimis pe un băețaș la băcănie ca să cumpere icre negre și icre roșii. Băétul s'a dus. Băcanul a pus pe talerul băétului icrele roșii și a întreat dacă n'are altceva ca să pue pe cele negre. Băétul a dîs: M'a trimes numai cu acest taler. S'a gândit însă puțin și a întors talerul pe cealaltă parte; ast-fel icrele puse întaiú s'aú vèrsat.

Cuvintele mici formate numai dintr'o literă, vocală scurtă sau consónă, neputédu-se pronunța singure, de vreme ce nu forméză silabă, se légă printr'o liniuță sau cu vorba precedentă sau cu cea următoare.

Lipsa unei litere se arată prin apostrof.

No. 28

Exercițiú scris. Să se îndrepteze greșelile din rândurile urmátore, puindu-se liniuță și apostrof unde trebuie.

Nisce țiganí odată mergénd în zori de dîúă pe un drum, véd pe un gard un curcan. Deodată se opresc și unul dîce celui mai bétrân: Veđi, tată Vișan, ce bun e curcanul acela!... Vișan, privindu l și cu ochii cântărindu l, dîce: Uit te om nebun! Lasă curca nóptea n drum! De sat, satul nuí pădure; dar se póte să ío fure. Altul dîce: No fi păcat so luăm noi? Se póte so luăm ne ntreat? Dacă so ntâmpla să te vadă cineva? Se mai gândesc ei; apoi unul întrebă: Ce facem? Sál luăm, să nul lásăm? Bétrânul dîce: Eú nu umblu

eu ndemnate să mă ncarc și de păcate. Il luați ori nul lăsați; numai partea mea cătați să mă faceți părălesce.... Sint bêtrân și ar fi păcat să mânânc de furat.

No. 29.

Exercițiū scris. Să se îndrepteze greșelile din rândurile următoare, puindu-se liniuță și apostrof unde trebuie.

Boul ajunse în post însemnat și nuși încăpea în piele de mare bucurie ce simția. Vițelul, aflând, dișe : — Mă duc săi cer nițel fân. Ajungând la unchiu, vrea să între, dar sluga nul primesce, dișcând că boerul dôrme. — Cum ! întrebă vițelul, eū sciam că nu dôrme niciodată după prânz. Am săi spuiū. — Ba săi cauți tréba, că mânânci trântélă, răspunse sluga ; sa schimbât boerul, nu e cum il scii. Bietul vițel, aștéptă, dar boul se scólă, plécă la plimbare, trece pe lângă el și nul vede. A doūa di trimite săi spue în casă, dar boul răspunse că nare rude șil goni.

No. 30.

RECAPITULARE

Exercițiū scris. Să se copieze rândurile următoare îndreptându-se greșelile.

Dumneđu la ascultat pe Impêrat și cu un prunc la mângâiat. Pruncul sa născut. Părinții laū crescut rês-fățat. Aū dat ordin nu cumva al supêra. Așal lăsă pânlă mare. Nimeni nul ținea de rêu. Un dascâl i sa adus, poruncidui săl învețe cu mângâierî, săi vorbescă cu blândete, să nul supere de loc, să nul silescă ori săl bată. Băétul na învățat mai nimic : dabia putea citi. Tatăl seū la întreat : Numai atât ai învățat ? — Ba și altele, dar celelalte le-am uitat.

Ingrijat căi rămâne băétul fără învățatură, chemă alt

dascăl săl învețe. Era un filosof învățat la ori-cei vrea săl dîci.

Dăi copilul, dîse un sfetnic.

Chemândul pe filosof de față, Impăratul ia dîs : Sați pui silința sămî înveți fiul.

Filosoful ia rîspuns că vrea săși petrecă vieța în tihnă; dar își va da silința șil va învăța; cere numai să il trimiță la dînsul acasă.

Impăratul dîse : Iti dau de scire să nul necăjesci ori săl bați ori săi dai dojenire.

A două dî puse pe băét pe un scaun poruncindul a citi. Venind căți-va inși și neavînd săl slujescă vre un fecior, trimise pe băét la băcănie dîndul în mână un ban : Mergi colo la băcan săți dea mezelurî și pîne; cursurul mil va da mîne, dute și vino curând.

No. 31.

(Urmare)

Băétul făcu tôte cum ia dîs. Séra, filosoful il trimise acasă, dîcîndul : Să nu spuî că team pus să mă slujesci.

Plecând, copilul spuse mămăsei cum la întrebunțat. Ea merge la Impărat, bocinduse și dîcînd : Alt dascăl nai mai găsit? Lai dat sînvețe carte la un nebun!

Impăratul a chemat pe filosof și la întreat de ce sa purtat așa.

— Iam predat o lecție din filosofie; lăsați săl învăț cum sciū.

Se domoli Impăratul și dîse : Bine, săl faci desăvîrșit.

Mergînd a două dî școlarul la școlă, filosoful, primindul, la pus la citit și, ineuindul în casă, sa dus. Abia sa întors inserat și ia dat drumul.

Sa dus iarăși băétul plîngînd; aude și Impăratul că

la ținut închis. Chémă pe filosof și îl întreabă de ceși bate joc de el.

El răspunse: Nu vreaș sămî bat joc, dar iam dat o lecție din filosofie.

Se gîndesce Impăratul și dișe către băét să mērgă la școlă iar.

A treia di filosoful la luat și până séra după sine la purtat și îl întreba cum se numesce piēța saș locul și îl spunea: Așta e podul cutare, așta e cutare han.

No. 32.

(Urmare)

Mergēnd așa, intrară întrun loc despre care ia spus, și pe copil la pus săl aștepte la scară. Tocmaș către séra a eșit filosoful.

Cum se duse băétul acasă, a spus tot plângēnd. Impăratul a trimis și la adus pe filosof întrebāndul de ce la purtat astfel.

El răspunse că e o lecție.

—Nuș pot pricepe lecția, dișe Impăratul. Invașal a citi.

—O să fie și asta; am săi predaș și morala cānd loiș pune la citit.

Impăratul se imule de cāte i le-a diș și iar la trimis pe băét la școlă

Dascālul acum ia o nuș și dă pe pielea gólă, di-cēnd: Mai spuș acasă cāte fac eș?

Di-cēnd cāte ia plăcut, ia dat drumul către séra să se ducă.

Până aci, tóte ca tóte, Impăratul lea ertat, dar cum auđi de cele ce saș urmat că ia bātut băétul, cu totul sa turburat și nici nu vru săi vie în fașă filosoful, ci porunci săl bage în pușcārie. A doūa-di hotāri săl piérđă, judecāndul în divan, săl spānzure saș săl arđă ca pe un vrājmaș.

No. 33.

(Urmare)

Miniştrii se adunară ca săl judece. Impăratul îl întrebă, uitându-se rău la el: La ce mîai pedepsit astfel băétul?

—Prea slăvite Impărate, astea filosofii sînt.

—Cum! Lai pus paharnic săîi fie şi lai trimes la târguélă?

—I leam făcut aceste, vrând săl înteleptesc. Când va ajunge Impărat, masa să nu îndelunge, iar supuşii flămânđi împrejur să stea şi alţii împărătia săl ia.

—Bine, Impăratul ia đis, dar spunem de ce lai ţi-nut închis?

—Acéstă lecţie próstă numi e; când va fi Impărat să scie ceî închisórea, iar nu pentru orice să ţie pe om tótă vieţa în puşcărie.

—Aşa să fie; dar de ce lai purtat ca pe o slugă?

—Lam purtat, iam spus, şi iam arătat locurile prin oraş ca nu, când se va face Impărat, să fie purtat de nas de orî-care.

—De acestea numi pasă; fie cum đici, spunem însă din ce pricină săl baîi?

—Şi asta e filosofie ce trebuie Impăraţilor ca nu cum vrea pe vinovaţi ai munci; să scie ce e durerea.

Cu asemenea vorbe filosoful a imblânđit pe Impărat, care şia risipit necazul şi ertând pe vinovat, la dăruiit cu multe lucruri şi ia dat drumul.

PUNCTUAȚIA

No. 34

PUNCTUL

Exercițiul oral. Să se spună pentru ce s'a pus punct în exemplele următoare.

a) Un plugar avea o vacă. El o ținea legată de un par și-i da să mănânce foarte puțin. Vaca slăbia din zi în zi. Când plugarul venia s'o mulgă, se minuna de ce are lapte puțin. Intr'o zi a început s'o ocărăscă; dar ea i-a răspuns: Cine nu-și îngrijesce vitele, n'are drept să cêră de la ele să-i slujescă.

b) Anul 300 după Chr. — La ora 3 p. m. — În luna Februarie a. c. — I. Eliade Rădulescu. — În această frază sînt două prop. — Acest cuvînt este la nominativ plur. — Verbul e la imperf. indic. — Să se dea un exemplu de conj. I. — Ex. de adiectiv.

Punctul se pune cînd se termină gîndirea și e trebuință de o pauză; asemenea cînd prescurtăm un cuvînt.

No. 35

Exercițiul scris. Să se pună punct unde trebuie.

O nevêstuică dormia sub un stejar înalt o ghindă cade din copac și o lovesce ea se scólă speriată și întălnesce un epure și-i spune că s'a rupt o ramură din pom și a cădut peste ea epurile fuge și el și, întălnind un

şórece, îi spune că s'a rupt un stejar şi a cădút peste o biétă nevěstuică şórecele se întălnesce cu o veveriţa şi-i spune că stejarul a fost trăsñit veveriţa alérgă prin pădure ca să dea de scire tuturor animalelor că un cutremur mare de pămînt s'a întămplat cam aşa facem şi noi ómenii, facem din tăñtar armăsar.

No. 36

Exerciţiú scris. Să se pună punct unde trebuie.

A doúa đi de Pasci, la crăşma din satul Tomesci, judeţul Iaşi, din apropierea şesului, a avut loc o bătaie între mai mulţi locuitori toţi ametiţi de bėtură locuitorul Gheorghe Enache a fost atât de crunt bătut în cât a rămas jos aprópe fără viétă erí Enache a fost adus la spitalul Sf. Spiridon şi internat, avěnd capul spart în mai multe locuri, aprópe pe tot corpul are vinėtai şi rāni grozave, ađi Enache se află pe patul morţiú iată unde duce beţia.

No. 37

VIRGULA

Exerciţiú oral. Să se spună pentru ce s'a pus virgulă în exemplele următóre.

a) Prinde orbul, scóte-í ochii. — Tătarii loviaú, uci-deaú, furaú ce puteaú apuca. — Armaşul, căpitanul de lefegii, soldaţi, toţi intrara în sală. — Ştefan a învins pe Turci, pe Leşi, pe Tătari şi pe Unguri. — A vindut grăul, orzul, ovėzul, porumbul şi şi-a umplut chimirul.

b) Copile, bucură-te de venirea primăverii! — Amice, spune-mi ce doresci. — La arme, Romāni, la arme! — Alergaţi, soldaţi, la parapete! — Ce doresci, domnule, să cumperi? — Aşteptă, murgule, să pasci érbă verde.

c) Iubesce pe aprópele tėú, a đis Christos, ca pe tine

insu-ți. — Omul, care e făptura cea mai perfectă din câte a făcut Dumnezeu pe pământ, este mai slab de cât multe animale. — Dunărea, care desparte România de Serbia și de Bulgaria, își ia naștere din munții Pădurii-Negre. — Ce minune o fi și asta, ȳice el plin de mirare, ce vis aieve am avut! — Omul, când i se apropie sfârșitul, are totdeauna vedenii îngrozitoare. — Ștefan, Domnul Moldovei, a avut o domnie lungă și glorioasă. — Răbdarea, semnul omului stăpân pe sine, este una din cele mai de frunte virtuți.

Virgula se pune între două propozițiuni coordinate și între două părți omogene, dacă nu sint legate prin conjuncțiuni.

Virgula desparte totdeauna vocalivul de restul propozițiunii. Ori-ce incidentă, fie propoziție anunțătoare într'o citație, fie propoziție subordinată, fie aposiție, se scrie între două virgule.

No. 38

Exercițiu scris. Să se pună virgulă unde trebuie.

Nu vreau ȳise dînsul să primesc propunerea acésta. — Să-mi spu adevérul ȳise judecătorul. — Românilor apărăți-vé țara! — Argații dădeau de mîncare cânilor cailor și boilor. — Calul fugia nechezând svârlind ridicând cóma în vînt. — Drumul care ducea la mînaștire care ocolia pădurea și rēsbîa tocmai la poarta cea mare era acum plin de care căruțe și trăsuri boeresci. — La arme Români la arme! — Spune-mi amice de ce ești trist. — Miron Costin care a fost unul din cronicarii cei mari ai Moldovei a fost trimis la mórte de Constantin Cantemir. — Turcii spun cronicarii se ținea de cuvînt în tractările diplomatice mai mult de cât creștinii. — Ori-ce om fie dintr'o tréptă de sus sau de jos are drept la protecțiunea legilor. — Soldații pentru-că veduse ase-

menea scene nu păreau de loc impresionată.—Mihaiu Domnul Munteniei a murit ucis mișelesc.—Bucureștii capitala României și-a schimbat mult înfățișarea în ultimii ani. — Columb descoperitorul Americii a fost adus din America în lanțuri. — Leul regele animalelor când e pus în cușcă pierde mult din sălbăticia sa.

No. 39

Exercițiul scris. Să se pună virgulă unde trebuie.

Vinurile de Drăgășani de Odobesci de Nicoresci și de Cotnar sînt cele mai renumite din România.—Boerul care înainte era mândru și sever acum nu mai scia cum să se rîde ca să scape cu viață. — Bețivul ucigașul și nebunul sînt frați.—O băutură bună trebuie să ne potolească setea să ajute la mistuirea hranei să înlocuască licidele pe cari le dăm afară și să modifice starea organelor.—Desordinea are trei neajunsuri: Uritul nerăbdarea și pierderea de timp. — Când ești nedreptățit de oameni adu-ți aminte creștine de suferințele lui Christos.

No. 40

Exercițiul oral. Să se spună pentru-ce s'a pus punct-și-virgulă în exemplele următoare.

Vara rîndunelele sta în climatele noastre; iar iarna frigul le gonesce și se duc.—Dacă vrei să-ți reușească afacerea, fă-o singur; dacă vrei să nu reușească, trimite pe altul.—E ușor să fii bogat; e greu să fii fericit. — Înțeleptul își schimbă părerea; prostul se încăpățânează.—Nu te lauda când pleci la luptă; laudă-te când te întorci.—Fă bine prietenilor tăi ca să te iubească mai mult; fă bine dușmanilor tăi ca să-ți devie prietenii. — Trebu-

ință neapărată este în toate lucrurile a obicinui pe copii să spună adevărul; minciuna este vițitul robilor și este urită de toți.—Tot omul ce cinstește pe tatăl și pe mama sa este iubit de Dumnezeu și în lumea acesta și în cealaltă; iar din potrivă cel ce nu le aduce respect se face vinovat de un păcat pe care Dumnezeu îl pedepsește și pe pământ și în Iad.— O gvardie numerosă de lefegii albanezi, sârbi, unguri, isgoniți pentru relele lor fapte, își aflase scăpare lângă Alexandru, care, plătindu-i bine, îi avea devotați; iar oștile moldovene, sub căpitanii creaturi ale lui, le ținea pe margini; slobozind însă pe ostași pe la casele lor, le mărginise în puțin număr.

Punct-și-virgulă se pune când voim să arătăm o paușă mai mare de cât a virgulei și mai mică de cât a punctului. De obicei, când sint într'o frasă două sau mai multe propozițiuni principale, ne legate prin conjuncțiuni punem punct-și-virgulă. Când sint legate prin conjuncțiunile dar, însă, tot punem punct-și-virgulă, mai ales dacă acele propozițiuni principale au subordonate cari se despart prin virgulă.

No. 41

Exercițiū scris. Să se pună punct și virgulă unde trebuie.

Dați ajutore acelor cari nu merită a trăi în sărăcie nu dați celui ce din vina lui se află ast-fel.—Dilele celor neocupați sint lungi vieța lor e scurtă.—Respectă-te singur cu chipul acesta vei inspira respect altora.—Fiecare om, orî cât de simplu ar fi, scie că pentru a trăi ai nevoie de sănătate dar nu toți pricep cum să-și păstreze sănătatea.—Nu fii mândru și nebăgător de sēmă ci cercetă-ți vecinii și amicii, dar du-te mai rar și ședî puțin pe la ei.—Omului cu învățatură îi curge miere din gură celui neînvățat nici măcar păsat.

No. 42

Exercițiū scris. Să se pună punct și virgulă unde trebuie.

Omul virtuos, care are bogății câștigate fără paguba nimănui, nu le va îngropa nici le va risipi va ști să se bucure de ele, va ști să le dea.—Datoria celui ce a primit faceri de bine este a le ține totdeauna minte iar datoria celui ce le-a făcut este a nu mai vorbi nici-odată despre dinsele. Nu e vorba să alergi trebuie să pornesci la vreme.—Înainte a celor mari nu fi îndrăsneț la vorbă și grabnic la răspuns ci te înfățișeză cu sfielă și răspunde cu socotelă, căci graba strică tréba și vorba dulce mult aduce.—În scurt timp pădurea fu încinsă între două lanțuri de ómeni, când, de-odată, la sunetul cornului, care era semnul de începerea vânătorii, mi de țipete sélbatic, sunete de ciomege, șuerături ascuțite treziră ecourile de prin adâncul rîpilor, făcând să tremure de frică chiar frunza de pe arbori s'ar fi ȳis că bătrânii frasiui și ștejarî se rěstórnă sub vrăjmășia unui potop ce năvălesce asupra pădurii.

No. 43

DOUË PUNCTE

Exercițiū oral. Să se spună pentru ce s'aũ pus două puncte în rândurile următoare:

a) Principatul Munteniei a avut mai multe capitale : Curtea-de-Argeș, Târgoviștea, Bucurescii.—După însemnare, substantivele se împart în : proprii și comune.—Cei mai însemnați cronicari din Moldova sint : Ureche, Miron Costin, Neculce.

b) Domnul, intrând și binecuvîntând pe casnici, ȳise : Pace vouë ! După acésta, suindu-se în strană, Lăpușneanu ȳise : Boeri dumnévóstră ! De la venirea mea cu

a două domnie și până astăzi, am arătat asprime către mulți; m'am arătat cumplit, rău, vârsând sângele multora.—Intr'o zi o calfă l-a dus în glumă: Strângi tu, băete, strângi și într'o zi... pe aci le e drumul.

Când urmează o enumerațiune și când se reproduc vorbele altuia (citațiune) se întrebuițează două puncte.

No. 44.

Exercițiul scris. Să se scrie rândurile următoare puindu-se unde trebuie două puncte.

Corpul omului are trei părți principale cap, trunchi și membre. In gimnasiu se învață trei limbi francesă, germană și latină.—Mircea duse solilor turci Padișahul vostru vrea să facă țara un pământ turcesc.—In luna lui Iuniu se fac cele mai însemnate lucrări agricole seceratul, treeratul, cositul. — Mihai duse Nu vă urez viață, căpitanii mei, ci din contră morțe. — Tómnă pléca de la noi unele paseri rândunelele, cocorii și altele.—In țările calde cresc pomi cari nu se pot prăsi in climatele noastre curmalul, portocalul, măslinul, ș. a.— Înțelepciunea dice omului Fii cu măsură in toate.

No. 45.

Exercițiul scris. Să se scrie rândurile următoare, puindu-se unde trebuie două puncte.

Cel mai mari poeti ai nostri sint Alexandrescu, Alexandri și Eminescu.—Ștefan a dus Sihastrului Bunule parinte, sint ranit și invins; însăși a mea mumă astăzi m'a respins. — Sint trei feluri de învățați unii cari nu știu nimic, alții cari știu rău ceea-ce știu și alții cari știu alt-ceva de cât ceea-ce ar trebui să știe.—In răsolul din 1877 soldații romani raniți diceau către doctori, dându-le pușca Iată pușca, domnule doctor, să n

se dăcă odată că am aruncat-o ori am lăsat-o în mâinile Turcilor. — Principele Carol dăse soldaților săi după lupta de la Grivița Voi ați dovedit că virtuțile străbune n'au pierit din rândurile oștenilor români. — Mulți eroi picară în lupta de la Grivița, dar soldații și-aduc mai ales aminte de doi Maiorul Șonțu și Căpitanul Mărăcinenu. — Noptea toate sînt de foc și stelele, și lacrimile, și gândurile. — Un filosof din vechime a dăis Invățaturile sînt desmerdările și mângăerea mea.

No. 46

SEMNELE DE ESCLAMARE ȘI DE ÎNTREBARE

Exercițiul oral. Să se spună pentru ce s'au pus semnele de exclamare și întrebare.

a) Bine ai venit, mândre sôre, bine ați venit, calde seri! — Ucide-l! — O! nemernică, o! tristă seminție! — Alergați la arme! — Fugiți! — O! vino sôre cald! — Minunat început de călătorie!

b) Ce vreți voi? — Ce ai voit să faci cu cuțitul? — E vre unul din ai noștri cu el ca să-i ajute? — Vedeți întăririle Griviței din fața noastră? — Ce te legeni, codrule, fără plôie, fără vânt? — Nu ești mulțumit cu împărțela ce s'a făcut, omule?

La sfârșitul propozițiilor și fraselor în cari vedem că se întreabă, se pune semnul de întrebare (de interogațiune); iar la sfârșitul celor în cari se exprimă o mirare, se pune semnul de mirare (de exclamare).

No. 47

Exercițiul scris. Să se pună semnele trebuincioase la finele propozițiilor în locul punctelor.

Deschide-te, morminte.... — Cădeți, infame ziduri.... — Ce să fie asta.... — Este ôre o minune, dacă, în urma acestora, Sărăceneni au devenit cu vremea cei mai le-

neși ómenî...—O schijă de obuz trăsni, mânca-o-ar focul...—Unde ai găsit, Hasane, odorul acest viú...—Cât n'om fi morți, voi cinci și eú, copii, tot înainte... — Ce s'a întâmplat...—Făcend trei cruci, noi am răspuns : Amin și Dómnne ajută...—Cine a ajuns mai întâiú la redută...—Moldova să trăească...—Cu ce mijloc ne-am puté scápa de nevoie...—Cine-i Curcan, să fie șoim de munte...

No. 48

LINIA DE DIALOG

Exercițiú oral. Să se spună pentru ce s'a pus liniú înaintea fraselor urmátóre.

- Minunat început de călătorie, díse tovarășul meú.
- Cu adevérat, răspunsei eú. Trecem prin una din cele mai frumoșe părți ale Franței, sub un cer limpede și albastru, care se întinde deasupra nóstră ca o boltă de smarald.
- Ești poet, domnul meú?
- Câte-odată, când vreau să uit lumea; dar d-ta?
- Și eú cânt, însă nu din liră ci din trâmbiță?
- Plăcut instrument
- Fórte mult... de departe.
- Scii pentru ce am învățat a cânta din trâmbiță?
- Pentru ca să alungí urítul, póte?
- Ai ghicit.

Când avem un dialog, adică două sau mai multe persóne cari vorbesc, atunci schimbarea persónei ce vorbesce se arată printr'o linie pusă la început, care se numesce linie de dialog.

No. 49.

Exercițiú scris. Să se pună linie de dialog unde trebuie.

Un Țigan soldat se bătuse cu altul, dar nu voia să

spună. În luptă, protivnicul lui îi rupse nasul. Căpitanul îl întrebă: Ce ai la nas, măi țigane? Păi, să trăiți! m'am mușcat cu gura. Dar cum se poate! nu vedeți că nasul e mai sus de cât gura? Așa e; dar să vedeți... m'am urcat pe un scaun și așa am ajuns.

No. 50

Exercițiul scris. Să se pună liniile de dialog unde trebuie.

Două prieteni eșind dintr'o cârciumă și vedând luna, unul zise: Iată luna. Nu e așa, măi creștine, răspunse celălalt. E sôre. Tacă că-i lună, măi Române. Ba-i chiar sôre ca toți sorii. Te poftesc mă lasă 'n pace. Ași! Eă lună dăcă este, căci o ved destul de bine. Ba eă ved curat că-i sôre, după cum te ved pe tine. Ba-i chiar lună. Ba sôre; n'are cum fi lună. E lună; Sôre! Mergând ast-fel certându-se, întâlnesc un altu tot așa bét ca și ei și-l întrébă dacă pe cer e sôre ori lună. Nu sciă, răspunse acesta, căci nu sînt din partea loculu.

No. 51

RECAPITULARE

Exercițiul scris. Să se copieze următoarele rânduri, îndreptându-se greșelile de punctuație.

Acum lăutarii să cânte încetěză cuprinși de ostenelă pe erbă se aședă iar jucătorii tineri îndreptă al lor pas cu toții spre Moș Trohin care scie să povestescă frumos el spune de grozaviil din vremea cea bătrână așa copii dăce Moș Trohin a fost altădată ađi țara e în pace și vremurile sînt bune ađi avem grijă a ruga cerul să

verse ploi mănóse peste câmpuri să crească grâul și să ne îndesăm coșarul odinióră aũ fost ȕile negre atunci vecinĩ sãlbatici se aruncaũ în țarã cu foc și pustiire prãpãdiaũ orașe sate și ómenĩ și vite acei puțini ertați de a lor mãnie erau duși în robie se ridicau însã și Romãniĩ în frunte cu Domnul lor și vai de pãgãni ȕi ucideam ȕi goniam intram în țara lor și luam robi pe cari ȕi aduceam să ne are câmpurile înjugați la pluguri așa vorbi Moș Trohin toți cei dinprejur coprınși ca de un farmec tãcuți il ascultaũ.

No. 52

Exercițiũ scris. Sã se copieze bucata urmãtoare, punẽdu-se semnele de punctuație cari lipsesc.

Dumneȕeũ cu Sfintul Petru umblaũ pe pãmint în vremea aceea și indreptaũ pe unde gãsiaũ ce-va nepotrivit în fãptura lumii s'aũ intãlnit și cu un urs acesta s'a plãns cã l-a ursit D-ȕeũ să trãescã în pãduri, dar nu i-a dat și hranã deajuns Dumneȕeũ i-a spus să nu umble tot dupã carne ci să se mulțumescã cu ce-i dã pãdurea el rãspunse însã cã acestea sınt bucate próste Dumneȕeũ l-a dus atunci la o scorburã unde era multã miere și i a ȕis bagã capul acolo și veȕi dacã e próstã mãncarea ursul n'a voit atunci Sf. Petru l-a luat de urechi și l-a tras spre miere pãnã cãnd a rãmas cu urechile ursului în mãnã cãnd însã a simțit cã e de bunã mierea mãnca și mormãia de mulțumire Dumneȕeũ i-a poruncit să se oprescã el nu se îndura însã de dulcãta din scorburã atunci Sf. Petru l-a luat de cõdã și l-a tras pãnã i-a smuls-o ast-fel a rãmas ursul fãrã urechi și fãrã cõdã.

No. 53

Exercițiu scris. Elevii vor scrie în clasă după dictarea profesorului.

Fost-a ci-că un Novac.—El un fecioraș avea. — Ascultă de ce-ți dic eu. — Armele să-ți oțlesc. — Acesta nu-î pe placul tuturor.—Ast-fel ți-î drag să-l privești.—Ista-î Gruie lui Novac. — Turcii mi-l legară. — Turcii iute-l cuprinseră. — Plâns de jale mi-l innecă. — Șeși strâmb și gândesce drept.—Nu băga lingura unde nu-ți fierbe oia. — Nu căuta cai morți să le ieși potcovele.—Bate fierul până-î cald și fă tot lucrul la vremea lui.—Nu fii bun de gură.—Nu te apuca de multe trebî de odată.—Nu te întovărăși cu omul nepriceput: mai bine să fii cu un vrednic la pagubă de cât cu un prost la câștig.—Nu te vâri în judecări.—Mai bună e o învoelă strâmbă de cât o judecată dreptă.—Corb la corb nu-și scote ochii. — Ce ese din mătă șoreci prinde. — Lupul pèrul își schimbă, dar nàravul ba. — Nu fii dușmanos, căci cine face, face-i-se.—Feresce-te de proști și de nebuni.—Nebunul n'asudă nici la del nici la vale.—Prostului nici să-î faci nici să-ți faci. — Du-mi-te la munte.

No. 54

(Urmare)

Prostul șade pe măgar și caută măgarul. — Nu-l primesce în sat și el întrebă de casa vornicului. — Cine se amestecă în țărățe îl mănâncă porcii. — Nu te hrăni cu nădejdea și cu făgăduințele.—Chelbosului tichie de mărgăritar nu-î trebuie. — Numai cu vorba nu se face ciorba.—Vântul bate, câinii latră. — Vrabia mălaiu visază.—Nu da cu împrumut ca să nu-ți faci dușmani.—Prinde orbul, scote-î ochii. — Nici pe dracu să-l vești, nici cruce să-ți faci.—Nu socoti că s'a îndrepta.—Caută

să-ți fie supușii vrednici. — Dă-le pildă bună. — Ce înveți la tinerețe aceea scii la bătrânețe. — Cine a mâncat păpară, scie dulce-î orî amară. — Fă binele și aruncă-l în drum. — Binele să-l faci la fiesce-cine. — De te latră un câne, astupă-î gura cu pâne. — Binele ce-l faci la orî-cine ți-l întorce vremea care vine. — Laptele până nu-l bați, smântână nu poți să scoți. — Pe ciobanul fără câni lupii îl lasă să móră de fóme. Dă-mi-o înapoi.

No. 55

(Urmare)

Unde nu este pisică, șórecii vâtaf ardică. — Copacul care înfrunzesce pe mai mulți sub el umbresce. — Vulturul de aripî smuls nu mai póte sbura sus. — Ce poți face, dacá ai banî și n'ai minte? — Corabia cu douî cârmaci se innécă. — Mult umbli, mult înveți. — Ceea-ce semenî, secerî; ceea-ce faci, găsesci. — Picând, picând, baltă se face. — Din lucru de nu-ți prisosesce, din dintî mai opresce. — Dacá n'ai trébă, fă-te martor; dacá ai banî mulți, fă-te chezaș. — Focul când se încinge, anevole se stinge. — Mi-a tors și nu i-am plătit. — Prietenul la vreme de nevoie se cunósce. — Nu te lua cu niminea în pismă. — Ómenii proști se cértă ca țiganiî și se bat ca orbiî. — Noi am plecat cu bunicul și a doúa ți ne am dus la școlă. — Profesorul, vędënd că ne purtăm cu plete a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. — Când am aúdit, am început a plânge și a ne ruga de toți Dumne-dei să nu ne slutescă. — Ți-ai găsit! — Ne-a tuns chilug.

PARTEA II

EXERCITII GRAMATICALE

PROPOZIȚIUNEA — PRASA

No. 56

SUBIECTUL ȘI PREDICATUL

Exercițiul oral. Se vor arăta subiectele în propozițiile următoare.

Mihaiu a fost un Domn vitez. — Munca e comora. — Surdul nu aude. — Voi sinteti copii silitori. — Ranitul s'a insanatosit. — A asculta pe parinti e cea dintai datorie a copiilor. — Venit-a amicul teu? — Lenesul este frate cu cersetorul. — Cel cu laude mari face isprava mica. — Ulmul nu poate face pere. — Economia este primul castig. — Fața este oglida sufletului. — La masa rotunda nu e certă pentru loc.

Subiectul este partea propoziției despre care se spune ce-va.

Răspunde la întrebarea cine? sau ce?

No 57.

Exercițiul scris. Se vor pune subiectele potrivite în locul liniilor.

— era în vechime capitala Olteniei. — e beutura cea mai sanatosă. — care canta sera, dimineța n'are oue.

—trage la jug.—păzesc casa.—cu clopoșel nu prinde șoreci.—îngrijesc de copii.—despărția odată Muntenia de Moldova.—este portul maritim al României.—mai mult alérgă și—mai mult păgubesc.—am sosit.—împarte, parte-și face.—e adesea mai înțelept de cât a vorbi.—de dar nu se caută pe dinți.—blând suga la două oi.—nu merge de multe ori la apă; ori se strică ori se crapă.

No. 58

Exercițiul oral. Se vor arăta predicătele în propozițiile următore.

Pustnicii locuesc în pustiū. — Vinovatul fuge negonit.—Românii au învins de multe ori pe Turci. — Nu asculta pe lingușitori. — Toți ómenii sînt muritori. — Dunărea este un fluviū. — România este a noastră. — Roma a fost o cetate vestită în vechime.—Sórele luminează pămîntul. — Bețivul este nenorocirea familiei sale.—Este mai frumos a desarma pe vrăjmaș prin faceri de bine.

Predicatul e vorba care arată ce face sau ce suferă subiectul. El se exprimă printr'un verb singur (predicatul verbal) sau printr'un verb însoțit de un substantiv, adiectiv ori pronume (predicatul nominal sau adiectival); de obicei acest verb este a fi.

No. 59

Exercițiul scris. Se vor pune predicătele potrivite în locul liniilor.

Olarul—vase de pamînt. Boul—cel mai harnic. Omul—locul, nu locul pe om. Constantinopolul—Turciei. Vremea—pe cei ce n'au dascăl.—pe cel mai bătrân. Primăvara—cel mai plăcut. Lăpușnénu—crud. Copilul—

pe mama sa. Nu—după potcove de cai morți. Dumne-deu—pe cei drepti. Curtea-de-Argeș—Domnilor Țării-Romănesci. Neagoe Voda—Mănăstirea Argeșului. Țiua bună—de diminutiv. Fomea—prin ferăstră în casa omului harnic, dar nu îndrăsnesc—înăuntru.

No. 60

Exercițiul scris. Să se alegă din rândurile următoare cinci exemple de predicat nominal și cinci de predicat verbal.

Lăpușnénu mergea alături de Vornicul Bogdan. Lăpușnénu tăcea. Boerul îl îmbărbăta. Țara e asuprită de Tomșa. Óstea se va supune îndată. Vorbind așa, a ajuns aproape de Tecuci. Sosiră mai mulți boeri. Țara este liniștită. Tóte sînt minciuni. Așa este obiceiul norodului. Noi sîntem datorî a-ți spune adevărul. Bctivul este iute la mînie.

No. 61

A T R I B U T U L

Exercițiul oral. Să se spună cari sînt atributele în propozițiile următoare.

Apa rece e mai bună de bcut. — Nu te poți învoi lesne cu un om înfumurat. — Mihaiu a fost pentru Turci un dușman temut. — Paserile răpitoare sbóră după pradă. Mulțumesc-te cu lucrul tēu și nu căuta să iei lucrul altuia. — La sunetul cornului, vcnătorii porniră spre pădure. — Rađele sórelui dau vieța. — Căderea Plevnei se serbeză la 28 Noembre. — O cetă de pușcași intrară în pădure. — Sînt renumite vinurile de Cotnar. — Veniamin, Mitropolitul Moldovei, a făcut multe fapte vrednice de amintire. — Dorința de a se îmbogăți repede nenorocește pe mulți óneni.

Se numesce atribut partea secundară a propoziției, care determină pe un substantiv. Răspunde la întrebarea :
Ce fel de ? Care ? Cât ?

No. 62.

Exercițiul scris. Se vor pune atributele potrivite în locul liniilor.

Merele — strică pe cele bune. Lupul nu se sperie cu pielea —. Țara — e regat. Banul e ochtul —. Rațele — sînt mai puternice la amîedî. Cunoșcem cu toții minunile — fiul lui Dumnezeu. Schimbarea — bucuria neburilor. După bătălia de la Rășboieni, Ștefan s'a dus la Cetatea —. Noi mîncăm pâine de —. Ștefan —, — Moldovei, a murit la 1504. Caligrafia este arta —. Vreau să mă mut și caut nisce case —.

No. 63.

COMPLEMENTUL

Exercițiul oral. Să se spună cari sînt obiectele directe în propozițiile următoare.

Dumnezeu a creat lumea. — Omul cinstit își plătesce datoriile. — Bogatul milostiv ajută pe sărac. — Mă birue somnul. — Te căuta eri un prieten. Nu mă lăsa, Dómne! — Furtuna a răsturnat copacii. — Nu asculta pe lingușitor. — Să respectăm pe mai marii noștri. — Nu căuta potcove de cai morți. — Mihaiu-Vitezul a învins pe Sinan. — Nóptea vedem stelele cerului. — Să ne iubim țara și limba strămoșescă. — Patima aurului chinuesce pe avar. — Bețivul bea lacrimile, sângele și viața femeii și a copiilor săi. — Adună bani albi pentru ȝile negre. — Lupta pentru pâinea de tóte ȝilele usucă lacrimile.

Obiectul (complementul) direct e o parte secundară a propozițiunii, care se rapórtă la un verb transitiv. Răspunde la întrebarea : Pe cine ? Sau : Care e lucrul pe care ?

No. 64.

Exercițiul scris. Se vor scrie obiectele directe potrivite în locul punctelor.

De te latră vreun câne astupă-i.... cu pâne. Móra macină..... Cinstesce pe..., căci el e părintele tuturor ómenilor. Pe amic să nu.... superi niciodată. Spune-mi.... vrei să veđi. Am un câne și.... am tuns. Pe această femeie n'am veđut.... niciodată. Prinde pe hoț când îți vine până nu.... prinde el.... Pisica a prins..... Nu vinde..... lupului din pădure. Nu trece... dacă nu-i veđi fundul. Doi cărnaci răstórnă.... Cănele care vénéză când n'are poftă nu prinde...

No. 65

Exercițiul oral. Să spună cari sînt obiectele indirecte în propozițiile următoare.

Care om scapă de mórte? — Feresce-te de proști și de nebuni. — Nu te hrăni cu nădejdea și cu făgăduințele. — Chelbosului tichie de mărgăritar nu-i trebuie. — Orbului degeaba-i spuți că s'a făcut ھیوآ. — Rógă-te lui Dumneđu! — Spune-mi cu cine te aduci și-ți voiú spune cine ești. — Na-ți-o frántă că ھی-am dres-o. — Soldatul să fie supus șefilor săi. — Cu omul aprig la câștig să nu te întovărășesci. — Să nu bei vin înainte de masă. — Omenii bătráni sînt vrednici de respect. — Tristă sórtă are omul care trăesce departe de patrie.

Obiectul (complementul) indirect e o parte secundară a propoziției care se rapórtă la un verb de orice fel,

la un adiectiv sau la un adverbii, răspundând la întrebările: Cui? Cu cine? Cu ce? La cine? La ce? De cine? De care lucru?

No. 66

Exercițiul scris. Se vor pune obiectele indirecte potrivite în locul liniilor.

Sătutul nu crede —. Corb — — nu scóte ochii. — a cântat cucul în fața. — a venit apa la móră. Când îți dá Dumnezeu nici dracul n'are ce—face. Viú să—cer povața dacă nu-í mai bine—Moldova de astă-đi să se inchine. Dacă mâna-ți slabă scepтрul ți-o apasă, — mai harnic locul téu il lasă. Cea mai frumoasă moștenire ce părinții pot lăsa—este slava virtuților lor. Cine are mintea întregă în cértă—nu se bagă.

No. 67

Exercițiul oral. Să se spună cari sînt circumstanțialele în exemplele următoare:

Omú nevoiaș se inécă pe uscat. A ajuns de la móră la rașnița. Mě furișez din casă, și mă duc điúa mlédămare la moș Vasile. A ajuns la spartul tîrgului. I-a cântat astă-đi. Până la Dumnezeu te mánăncă sfinții. E o vorbă de când vécul că trei lucruri are Dracul. Până acum n'am auđit de acésta. Dacă auđiam așa, mă sculam binișor și-mí căutam de nevoie. Cine are cal ticălos, jumétate merge pe jos. Și cum uítam ciuda, fuga la Moș Chiorpec după curele. Sărut mâna mătușii, luându-mí điúa bună ca un băét de trebă. E greu ca fulgul pe apă. De necaz, l-a lovit. Omului cu sila poți să-í iei, dar să-í dai nu poți. Un om singur într'o casă șéde ca un surd și mut.

Circumstanțialul (sau complementul circumstanțial) de-

termină pe un verb, arătând locul, timpul, modul, cauza. Răspunde la întrebările: Unde? De unde? Până unde? Incotro? Când? De când? Până când? Cât timp? Cum? Cât? Pentru ce?

No. 68

Exercițiul scris. Să se copieze deprinderea următoare, subliniindu-se circumstanțialele.

În vechime ómenii nu erau așa de învățați ca acum.—Isus învinse mórtea prin mórte.—Noi serbăm triumful lui Christos în fie-care an.—Să stăm în biserică pînă la sfîrșitul slujbií.—Sînt ómenii mai sêlbatici de cât fiérelé.—Mergem la școlă pentru a învăța.—Să ne rugăm lui Dumneđeú cu tótă inima.—Să ascultăm cu supunere sfaturile măimariilor noastre.—Sute de ani au ținut Românií plept Turcilor.—De la Crăciun pînă la Bobotéză copiii umblă cu steaúa.—Nu lăsa pe mîne ceea-ce poți face ađi.—Turcii înaintase odată pînă la Viena.—De la muntele Atos au venit mulți călugări în țara românească.

No. 69.

RECAPITULARE

Exercițiul oral. Să se facă analiza logică a următoarelor propozițiuni:

Omú este muritor. — Pasérea cântă. — Vêntul a tăcut.—Mihaiú Vodă a murit.—Amicul nostru a sosit. — Puțul cel adânc a secat. — Constantin Cantemir, Domnul Moldovei, a ucis pe Miron Costin. — Toți cunosc vitejia Românilor. — Nevoia apasă pe omul sărac. — Turcii trimiseră soli lui Mircea. — Supărăciosul lui își strică. — Polonií cereau Moldovenilor o provincie. —

Adună la tinerețe ca să ai la bătrânețe. — Omul econom îmbunătățește starea sa și a familiei sale. — Minte de bătrân, putere de tinăr și îndrăsnelă de nebun la război se cere.

No. 70.

Exercițiu scris. Să se facă analiza logică a următoarelor propozițiuni :

Stringerea economiilor face capitaluri mari. — Sfirșind o bătălie, Ștefan ridică o mănăstire. — Ce e în primăvară flórea unui pom ? — Pământul gras priesce spinóselor urzici. — După lupta de la Grivița, regimentele române îngrozise pe Turci. — Fără pregătire îndestulătoare, Mihaiú întâmpină pe Sinan la Călugăreni. — Numai cu cei mari egalitate vrem. — Scápând din colivie, papagalul a fugit în pădure. — Pe bătrânul cerșetor și pe sărac nu-l trece cu vederea. — Rugăciuni drepte Dumneđeú nu este neascultător.

No. 71.

PROPOZIȚIILE FRASEI

Exercițiu oral. Să se spună câte propozițiuni sînt în frazele următoare :

Cine învață la tinerețe, odihnesce la bătrânețe. — Fierul care nu se întrebuintează ruginescce. — Celui ce te dușmănescce, tu cu bine-î rěsplătesce. — De te latră vre un căne, astupă-î gura cu pâne. — Prietenul la nevoie se cunósce, de aceea prietenul vechiú este ca vinul care cu cât se învechescce cu atăt mai cu gust se face. — Înțeleptul se gándescce la viitor : cumpără vara sanie și érna car, cārpescce spártura pāná e mică, nu lasă lucrul de séra pāná diminéța și légă sacul pāná e rotund, nu când ajunge la fund.

Cunoscem câte propozițiuni sînt într'o frașă, dăm'erând verbele la mod personal.

No. 72.

Exercițiū scris. Se vor copia frașele din deprinderea precedentă, subliniindu-se verbele la mod personal.

No. 73.

Exercițiū oral. Să se deosibescă propozițiile principale de cele secundare în frașele următoare:

Intinde-te cât țî-e plapoma. — Fă binele și-l aruncă în mare. — Leneșul ne dă povață și pe sine nu se învață. — Lenea e cocónă mare, care n'are de mîncare. — Nevoiașul la tóte dîce că nu póte. — Omul sfințesce locul, nu locul pe om. — Fómea se uită la pórtă omului muncitor și nu îndrăsnesce să intre, căci munca e blagoslovită. — Copacul, când înfrunzesce, umbresce și pe alții. — Cine tace, mai multă trébă face. — Tinerețea te judecă, bētrînețea te ertă.

*Intr'o frașă aflăm una saū mai multe propoziții cari pot avē înțeles, luate singure; ele se numesc **propoziții principale**. Celelalte propoziții cari lămuresc saū determină vre-un cuvînt dintr'o propoziție principală se numesc **secundare**. O frașă se póte compune numai din propoziții principale saū din principale și secundare.*

No. 74

Exercițiū scris. Să se analizeze următoarele frașe, însemnându-se propozițiile principale și cele secundare.

Când vede că l-ai zărit, hoțul dîce că a glumit. — Cine

e cu mâna lungă, pierde și ce are în pungă. — Găina care cântă séra diminéța n'are ouă. — Paloșul nu taie capul ce se plécă. — Dumneđeū e cu tine, munca de țî-o cauți bine. — Dacă 'n lene te-ai târit, Dumneđeū te-a părăsit. — Cine legea nu-și cinstesce, făr' de lege se numesce. — Pomul se îndreptéză, de mic de se încovoiezá. Când nădejdea ne părăsesce, ea se duce să ne sape mormîntul. — Intăresce-ți trupul prin muncă regulată, pentru-că fără sănătate vieța e o pedépsă.

No. 75

Exercițiū scris. Să se scrie trei exemple de frase cari să aibă numai propoziții principale și trei exemple de frase cari să aibă propoziții principale și secundare.

No. 76

RFCAPITULARE

Exercițiū oral. Să se analizeze frasele următoare, deosebindu-se propozițiile și părțile propozițiilor.

Semănătorii harnici pășesc pe fragedul pămînt, pe vâlcele se sue, se coboră și svârlă a lor semînța în cale după vînt. — Unul uréză să fie rodul bogat și spicul să fie mare cât vrabia. — Altul dîce să rêsară tot grâul din țori și până în'nopte. — Semănătorii veseli înaintéză spre fund și cu grapele îngropă semînța și neteșesc câmpul.

No. 77

Exercițiū scris. Să se analizeze frasele următoare, deosebindu-se propozițiile și părțile de propoziții.

La pașa vine un Arab ca să vindă calul. — El pórtă calul mai repede și mai încet și pașa se minunéză. —

Arabul ia bani și plécă îmbetat de noroc.—Voesci să pun pe eniceri să te dea cânilor?—Alah va judeca ce-i între noi.—Voi merge, pașă, să cerșesc, dar mila vóstră n'o primesc.—Vă poruncesc să-l desbrăcați și binele în vergi să-i dați.

PARTILE CUVINTULUI

No. 78

SUBSTANTIVUL

Exercițiul oral. Să se spună în ce cas sînt substantivele din rîndurile următoare :

Nisce miei ședeau liniștiți în staulul lor. Câinii dormeau și păstorul la umbra unui copac cânta cu fluerul. Un lup flămând veni pe furiș și observă starea turmei. Un mielușel fără experiență îl vedu și înaintînd, dîse lupului : Ce cauți aci ?— Erbă bună, răspunse lupul. Tota fericirea este să ai erbă și apă limpede.—Am auzit însă că mănânci carne și că uciți animalele.—Acestea sînt minciuni. Eu mă mulțumesc cu puțină erbă. Nu trebuie să te îei după vorbele rău-voitorilor.—Ce bine îmi pare ! exclamă mielul.—Să-ți spun o vorbă, dîse atunci lupul, vedîndu-l cât e de naiv. Eși din staul și vino să pascem împreună pe delul de colo ca doi buni amici. Mielul se încredu în vorbele lupului și eși. Indată fiéra îl sfășia..... Nu vè încredeți ómenilor cari se laudă că sînt virtuoși.

Substantivul arată numele unei ființe sau al unui lucru. Nominativul răspunde la întrebarea : cine sau ce ? Este cazul subiectului și al predicatului. Genetivul răspunde la întrebarea : al cui ? Este cazul atributului. Dativul la întrebarea : cui ? Este cazul obiectului indirect. Acusativul la întrebarea : pe cine sau ce ? Este cazul obiectului direct. Ori-ce substantiv precedat de prepoziție este în cazul acusativ.

No. 79.

Exercițiul scris. Să se copieze bucata următoare, însemnându-se în parantesă cazul în care se află substantivele subliniate.

Un *epure*, auzind că totă lumea socotia *némul* lui de fricos, se hotări să spele această *rușine* și să se arate voinic. Câte odată se strecura prin vre-o *spărtură* a unui *gard* într'o grădină ca să se obicinuască cu *sgomotul orașului*. Alte-ori avea chiar *curagiul* să trecă pe lângă vre-o *pisică* sau pe lângă vre-un *câne*. Când se întorcea din aceste mari *expedițiuni*, se credea cel mai voinic din toate *animalele* și povestia *amicilor* săi toate *isprăvile* ce făcuse. *Povestirea* era împodobită cu felurite amărunte: cum a întâlnit pe *pe inimiți*, cum s'a opus *primejdiilor* și altele de acest fel. Intr'o zi îi duse un *prieten*: Ai avea *curagiul* să te duci în mijlocul unei *haite de câni*? — Negreșit! M'ași duce chiar dacă s'ar aduna la un loc tot *némul* cânesc. D'abia isprăvisese *vorba* și se auzi *lătratul unui cățeluș* care-i arăta *stăpânului bucurie*, sărind înaintea lui. *Epurele* curagios ciuli *urechile*, începu să tremure și de odată o rupse la *fugă* cât îl țineau piciorile.

No. 80.

Exercițiul oral. Să se spună cari substantive sînt la singular și cari la plural din cele subliniate.

Căt e de șirétă vulpea, și tot o prindî câte-odată în *laț*. — Nu mânca *strugurî* acri. — E foarte greu să crească *curcî*. — Sînt *ómenî* cari țin mult la *cățeî*. — Stă drept ca funia în *sac*. — Chinezii aũ o *civilisație* mai veche de căt a popórelor europene. — De aci se deschid *drumurî* bune. — Albinele aũ eșit *roiũ*. — Ómenii caută mereũ să

invenzeze *lucruri* nouă. — Sînt omeni cărora nu le place să stea în *casă*. — Când vrei să înalți smeul, trebuie să vești din ce *parte* bate vîntul. — Sgîrcitul păstrează banii în *ulcea* și se strînge de gât pentru o *para*. — În intestinele unor omeni trăesc nisce *vîermi* foarte periculoși. — Creștinul nu trebuie să țină *ochiū* pentru ochiū și dinte pentru *dinte*. — Un *socru* bun ajută pe ginere. — Mihaiū a fost un adevărat *eroū*. — Vești foarte des *boi* cu un *corn* rupt.

Când substantivul arată un singur obiect stă în numărul singular; când arată mai multe, stă în numărul plural. Pluralul masculinelor se formeză punend i în locul terminării de la singular sau după consună (dacă substantivul nu e terminat în vre-o vocală). Pluralul femininelor se formeză punend său e sau i în locul terminării de la singular. Substantivele feminine terminate în a sau ea fac pluralul în le. Substantivele cari sînt masculine la singular și feminine la plural, au terminarea e sau urî în locul terminării de la singular.

No. 81

Exercițiū scris. Să se scrie următoarele frase, punendu-se la plural cuvintele subliniate.

Haïducii stau în *codru*. Mai 'nainte fie-ce boer avea *rob*. În grădină am *pom*. Am cheltuit *ban*. N'am vedut nici-odată *lup*. Gîndacii de mătase se hrănesc cu frunze de *dud*. Țiganul învață pe *urs* să jöce. Am pus pe *argat* să lucreze. A vedut *soldat*. Fie-care țaran are *boū*. Bucuros e or-ce părinte când are *copil*. Pădurarul a tăiat *lemn*. Să stăm pe *scaun*. Nu cunosc *lec* pentru această bôlă. Să alergăm la *stég*. În provinciile turcesci guverneză *beiū*. Alerg după *muscă*. Am cumpărat *carte*. Să intrăm în *prăvălie*. Să mergem la *vie*. Am vedut cădënd *stea*.

No. 82

ADIECTIVUL

Exercițiul oral. Cară sînt adiectivele în rîndurile următoare:

Un neguțător bogat venia odată de la târg, unde desfăcuse numeroase mărfuri. Chimirul i-era încărcat de bani. Trecînd printr'o pădure désă, începu să cadă o plóie repede și fulgere scânteietóre brăzdară văzduhul întunecat. El se plîngea de vremea cea rea. De odată însă vede un hoț care sta ascuns după un copac gros. Hoțul trase cu pușca, dar érba nu luă foc fiind udă. Atunci el dete pîntenă calului și scăpă. Ast-fel se încredință că Dumneđeű face tóte cu mare înțelepciune.

Adiectivele arată însușiri ale obiectelor numite prin substantive.

No. 83.

Exercițiul scris. Să se adauge adiectivele potrivite în locul liniilor.

Zahărul este —. Pasérile — plécă tótna de la noi în climate mai—. Maĩmuțele sînt animale fórte—. Érna bate un vînt—. Ce — este primăvara! Cănele este animalul cel mai—față de om. Omul—trebuie să ajute pe cei săraci. Copiii—trebuie îngrijiți de aprópe. India este pose-siune—. Agricultorul trebuie să fie —, nu leneș. Dacă ai semință—, vei avea rod bun. Aurul este un metal—. Se cade să fim — omului care ne-a făcut bine. Fericit este plugarul când își vede hambarul — cu produse. Mult înveselesce vara pe călător un copac—.

No. 84

Exercițiul oral. Să se spună în ce grad sînt adiectivele subliniate.

Este mai bună economia de cât sgârcenia.—Apa de

riū e *mai sănătósă* pentru bēut de cât cea de baltă. — Zahărul e astă-đi *mai întrebuintat* de cât mīerea. — Rubinul e o piétră *fórtē scumpă*. — Vinul de Odobesci e *tot atāt de bun* ca cel de Drăgășani. — Omenii de la țară sīnt *mai fericiți* de cât cei de la oraș. — Epurele se socotesce ca animalul *cel mai fricos*. — Leul e *mai puțin crud* de cât tigrlul. — Copiī sīnt de obiceiū *fórtē lacomī*.

Sunt trei grade de comparație : pozitiv, comparativ, superlativ.

Comparativul se forméză adăogēnd mai (tot atāt de, mai puțin) înaintea formei de pozitiv. Superlativul se forméză adăogēnd cel mai sau fórtē înaintea formei de pozitiv (adică a adiectivului simplu).

No. 85

Exercițiū scris. Să se pună adiectivele subliniate în gradul potrivit.

Țara noastră e *mică* de cât Germania. Bētrâniī sīnt *sciutori* de cât tineriī. Orașul Galașilor este *mare* port al României. Caiī noștri sīnt *micī* de cât cei din Rusia. Crivēțul e *rece* de cât austrul. Ploile de la începutul primăverii și tómnēi sīnt *bune* pentru agricultură. Ștefan cel mare a fost *înțelept* de cât Mihaiū. Vlad Țepeș a fost *crud* dintre toți domniī Munteniei.

No. 86

ARTICOLUL

Exercițiū oral. Să se spună ce articole se găsesc rīndurile următóre.

Vasile era servitorul unui arendaș *fórtē* sgârcit. In-tr'o đi el vėđu că s'a făcut o mică spărtură în acoperișul pătuluiū în care ținea productele. Ii spuse a-

céstă; dar sgârcitul răspunse că nu e nevoie să cheltuască pentru un lucru atât de mic. Era începutul erii. Vântul începu să bată cu putere și spărtura se mări. Vasile dete de scire stăpânului, dar în zadar. Veni vremea vânturilor și zăpeșilor celor mari. Spărtura se mări și tot acoperișul se strică, cu toate ajutoarele date de servitorii moșiei. Atunci stăpânul fu nevoit să cheme meșteri și să le plătescă foarte multe parale ca să drégă pătulul. Scumpul mai mult păgubesc. Omul să aibă totdeauna grijă de ale sale din vreme.

Articolul e o particică de cuvint care nu stă singură, ci se pune înaintea sa în urma unui substantiv ori adiectiv ca să-i dea o determinare ôre-care.

Avem patru articole: enclitic, adiectival, posesiv, nehotărit

Enclitic: l (le), lui, le; i, lor; — a, i; le, lor. Adiectival: cel, celui; cei, celor; — cea, celei; cele, celor. Posesiv; al, ai; — a, ale. Nehotărit: un, unui; unor; — o, unei; unor.

No. 87

Exercițiū scris. Să se pună articolele care lipsesc.

Într'o zi de sêrbătore Domn Ștefan vestit, Domn nebiruit pleca de la scara curții lui la biserică în Vaslui. Clopote rêsuna, stéguri se închina, armăsari spumega. Deodată aude din depărtare om ce striga, mândând boi la plug. Trimise să-l aducă. — De ce lucrezi în timp de sêrbătore? îl întreabă Domn. — Fiind-că n'am plug meu și am împrumutat un plug vecinului. Am avut și eu altă dată, dar în rêsboiū păgâni m'a rănit și am rēmas sărac. Ștefan i-a dăruit plug cu șese boi și movilă să fie proprietate lui pe veci.

Exercițiul oral. Să se spună deosebiri între formele articulate și cele nearticulate din următoarele rânduri:

Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la *locul nașcerii* mele, la *casa* părintească din Humulești, la *stîlpul hornului*¹⁾ unde lega *mama* o sfîră cu *motocel*²⁾ la capăt de crăpau *mățele*³⁾ jucîndu-se cu ei, la *prichiciul*⁴⁾ *vetrei* cel *humuit*⁵⁾ de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la *cuptorul* pe care mă ascundeam cînd ne jucam noi *băeții* jocuri și jucării pline de *hazul* și *farmecul* copilăresc, par'că-mi saltă și acum *inima* de bucurie. Și, Dómnne, frumos era pe atunci! căci și *părinții* și *frații* și *surorile* îmi erau sănătoși și casa ne era îndestulată și *copiții* și *copilele megieșilor* erau de-a-pururea în petrecere cu noi și tóte îmi mergeau după plac fără léc de supérare, de par'că era tótă *lumea* a mea.

Scolarii vor stabili, după îndrumările profesorului, cum se face articularea, adică vor observa dacă s'a întâmplat vre-o schimbare în rădăcina cuvintului ori în terminare; ori dacă s'a adăugat vre-un sunet nou care nu era în forma nearticulată.

Iată tipurile de substantive ce se pot stabili din acest punct de vedere:

codru-codrul, codri-codrii (Nici o schimbare nici în rădăcină nici în terminare).

eroi-eroul; eroi-eroii (La singular ũ devine u; iar la plural i devine i).

meșter-meșterul; meșteri-meșterii (La singular interca-

1) Coșului.

2) Ciucuri.

3) Piscicile.

4) Margina vetrei.

5) Lipite cu humă.

larea lui **u** ; la plural schimbarea lui **i** în **î**).
casă-casa ; *case-casei* ; *case-casele*. (Numai la singular nomin. și acusativ avem căderea lui **ă** înainte de articol).
grădină-grădina ; *grădini-grădinii* ; *grădini-grădinile*. (La singular nom. și acus. căderea lui **ă** înainte de articol ; la gen. și dat. singular și la plural schimbarea lui **i** în **î**).
vreme-vremea ; *vremi-vremii* ; *vremi-vremile*. (La singular nominativ și acusativ formarea diftongului ; la gen. și dativ schimbarea lui **i** în **î** ; idem la plural).
vie-via ; *viț-vieți* ; *vițe-vițele* (cade la singular nominativ și acusativ **e** ; la dativ **i** de la mijloc din **iii** se face **e** ; la plural **i** devine **î**).
stea-steața ; *stele-stelei* ; *stele-stelele*. (La singular nominativ se intercalază **u** ; la genetiv dativ nici o modificare ; nici la plural).

No. 89.

Exercițiul scris. Să se pună cuvintele subliniate în formele arătate în parantesă.

Spiridon era foarte bolnav și *mumă* (articulat) lui, tristă și îngrijată pentru dînsul, nu dormise trei nopți, stînd lângă *pat* (articulat) lui. Maria, sora *Spiridon* (genetiv), în etate de doi-spre-zece ani, se temea să nu se bolnăvescă și *mumă-sa* ; de aceea o rugă s'o lase pe dînsa să păzescă. *Mumă-sa* nu primi, dar, învinsă de oboselă, adormi. Atunci Maria se sculă și veghiă lângă *frate* (articulat) bolnav. Peste puțin se bolnăvi și *mumă-sa* și doctorul spuse că ar avé nevoie de puțin vin bun. Fiind-că cheltuisese mult cu *bólă* (articulat) *Spiridon* (genetiv), n'avea bani. Atunci Maria se duse la *proprietar* (articulat) *casă* (genetiv) și aședă nisce *lemn* (plural nearticulat) în *pivnițele* (singular nearticulat), pentru care primi *ban* (plural) și fu foarte fericită că pôte să ajute pe *mumă* (articulat) sa. Acéstă îi dîse : *Maria* (vocativ), fete ca tine sînt puțin în lume.

No. 90

Exercițiul scris. Să se pună articolul *cel* în formele potrivite unde trebuie în frazele următoare :

Ștefan mare a domnit patru-șeci de ani. — Pe mân-

dru Dumneđeũ il smeresce ŝi pe smerit il înalță. — Fericiți săraci cu duhul, căci a lor e împărăția cerului. — Sătul nu crede la flămând. — În țara orbilor cu un ochiũ e împărat. — Omul bătrân le-a vorbit. — Acesta este casa omului bătrân. — Unde sînt ómenii tineri? — Ai vęđut pe mare? — Arată-te supus înaintea bătrânii. — Care casă e veche? — A căđut acoperișul casei vechi. — Aceste sînt lucrările grele. — S'aũ stricat ferestrele caselor vechi.

No. 91

Exercițiũ scris. Să se pună articolul *al* unde trebuie în frazele următoare :

Acest cal este meũ; iar acela este vecinului. — Acestă casă este ta. — Acești cãni sînt noștri. — Gãinile sînt lui Petre. — Moțoc era ministru Domnului Lăpușnénu. — Româniĩ sînt urmași Romanilor. — Brăila era o cetate Turcilor. — Gurile Dunării sînt Românilor. — Acesta e un amic bun meũ. — Casele cele mari tale sînt vechi. — Mai mulți soldați noștri se repeziră la auđul acestui strigăt. — Ștefan a fost un bun Domnitor Moldovei. — Lăpușnénu intrase în sală cu un sfetnic seũ.

No. 92

Exercițiũ scris. Să se pună articolul *un* în formele potrivite unde trebuie.

Când Dumneđeũ umbla cu sfintele sale picioré pe pãmînt, trăia într'un sat om bun ŝi cu frica lui Dumneđeũ. Se vede că om bun fără ispită nu se póte. Intru diminecióră se afla pe cãmp. Ce să vadă? Din spre răsărit veniaũ ómeni. Iși aruncă ochii asupra om. Auđi glasul femeii. Din partea aceea veniaũ care încarcate. Se pare că ómeni le dă Dumneđeũ numai rele. Bătrânul vę salută cu chip vesel. Călător trece pe acolo. Acesta era

casa om bogat. Am vădut boi frumoși. Așa li se pare omeni. Acestea sînt datorile mame. Mi-am cumpărat cărți. Acestea sînt paginile cărți vechi.

No. 93

NUMERALUL

Exercițiul oral. Să se spună cari sînt numeralele din frazele următoare:

Două țărani vrură la lucru să plece. Nevestele le-au dat sfaturi. Una dîse: Ține minte una din deuce cuvinte ale femeii. Să lucrezi și pe plată puțină. Acesta ascultă sfaturile și găsi numai de cât de lucru, luând și câte două lei și câte patru, cum se nemeria. A două dî iarăși află mușterii. Celalt însă, care voia plată mare, așteptă degeaba șapte dîle. În fine veni un om care, vădîndu-l voinic, socoti că are putere cât trei. Il duse în grădină, dar el mai mult se odihnia. Îi dîse odată, de două ori să se apuce de muncă; în urmă il goni și astfel țăranul rămase fără nici un câștig.

Numeralularată numărul, ordinea sa și împărțirea. Răspunde la întrebările: Câți? câte? — al câtelea? a câta? Câte câți? cât câte? — De câte ori?

No. 94

Exercițiul scris. Să se pună numeralele potrivite în locul liniilor.

Anul are—luni, săptămâna are—dîle. În climate temperate sînt—anotimpuri. Regele Carol s'a suit pe tron în anul—Christos a dîs: Să ertăm de șapte-deci de ori—păcate celorlalți omeni, ca să ne erte și Dumnezeu nouă. Luna lui Februarie are—sau—de dîle. Ziua are—de ceasuri. Se dă premiul cel mai frumos școlarului care este—

în clasa sa. Martie este luna—a anului. Omul are—degete la fie-care mână. — trei fac nouă. — cinci fac douăzeci și cinci. Înainte de unire, Românii trăiau în—principate deosebite. Dumnezeu a dat lui Moise—porunci. De—pe an ziua este egală cu noaptea.

No. 95.

P R O N U M E L E

Exercițiul oral. Să se spună ce pronume se găsesc în rândurile următoare. Să se explice fiecare pronume :

O stăpână de casă, care nu-și supraveghea destul slugile, vedea și cu și că averea ei se împrăștiase. Se hotărî să se ducă să întrebe pe un pustnic bătrân care locuia în fundul unei păduri dese.—Părinte, zise ea, gospodăria îmi este în tristă stare; spune-mi cum să mi-o îndreptez. Bătrânul îi dăde o cutiuță bine închisă, zicându-i: În timp de un an să porți această cutie de trei ori ziua și de trei ori noaptea prin magazie și prin toate locurile gospodăriei. Ast-fel vei vedea tu singură cum starea averii tale se îmbunătățește. Iată doctoria ce-ți dau eu. S'a cam mirat femeia de doctoria aceasta; dar s'a hotărît să se supună ziselor pustnicului. Când s'a dus întâia oră în pivniță, a prins pe un servitor furând mai multe sticle de vin. Când s'a dus în bucătărie, a vădit focul ardând degeaba. Când a vizitat cotețul, a aflat ușa deschisă și găinile și curcile fugind prin curte. Când s'a dus în grajd, a găsit vitele neîngrijite. Făcând ea asemenea cercetări în fie-care zi, s'a îndreptat lucrurile și la finele anului a simțit că a pus la loc o bună parte din paguba ce suferise mai înainte. Atunci porni la pustnic, căruia îi dăde cutia, mulțumindu-i; ba îl rugă să i-o mai lase un an.—Nu, nu îți-o mai las; dar îți dăruiesc conținutul ei. În

lăuntru cutiei era o hârtie pe care scria: „Ochiul stăpânului trebuie să vadă toate lucrurile sale“.

Pronumele ține locul unui nume.

No. 96.

Exercițiul scris. Să se pună în locul liniilor pronumele potrivite.

—tace merge în pace.—e în mână nu e minciună.
—se frigela ciorbă suflă și în ȧurt. Nu scie Țiganul—este șofranul.—plécă de diminéță departe ajunge. Cănele—latră nu mușcă.—cere nu piere, dar nici nume bun n'are.
—a trecut pe aci? Un soldat.—a intrat în casă? Amicul meū. Am două feluri de mâncare.—îți place?—mă-nânci? O pară.—dorești? Să plec.—sînteți? Șépte. Frumóse sînt fápturile—,Dómne! Fie-care om trebuie să se mulțumescă cu—.Ascultă, Dumneđeule, rugile—.Eū sînt—și tu ești—.

No. 97.

Exercițiul oral. Carī sînt pronumele personale din rândurile urmátóre? In ce cas, gen, numér?

Un proprietar bogat avea o moșie fórté de preț. El îngrijia de ea singur; dar cum făcea cum dregea, fie-care an era mai réu de cât cel trecut. Védënd că e plin de datorii, luă hotărîrea să vîndă jumétate din moșie. Arendașul care o cumpără făcu trébă așa de bună cu dînsa, încât propuse proprietarului să cumpere și restul.—Cum ai făcut, întrebă acesta, ca să te îmbogățesci? Eū îngrijesc de ea de mulți ani și nu am folosit nimic.—Pricina este că tu dormi târđiū, căci așa sînteți voi învățați; pe când noi, la revérsatul zorilor, pornim la muncă.

Pronumele personale arată persóna care vorbesce (I), cu care se vorbesce (II) sau despre care se vorbesce (III).

La persóna a treia sînt forme deosebite pentru gen ; la celelalte nu.

Persóna I : eú, mie, mine ; — noi, nouë. Persóna II : tu, ție, tine ; — voi, vouë. Persóna III : el, lui ; ei, lor ; ea, ei ; ele, lor. Tot pentru persóna III : dînsul, dînsului ; dînșii ; — dînsa, dînsei ; dinsele.

No. 98

Exercițiú scris. Să se copieze rîndurile următoare însemnându se în parantesă la fie-care pronume personal genul, numărul și casul.

Vorbesce despre acésta cu dînsa. — El e amicul meú.—Aí fost și tu acolo?—A sosit la mine.—Eú învăț totdeauna lecțiile.—Ea e o fată silitóre.—Noi vom pleca mâne.— Acésta depinde numai de noi.—Casa ei e mare.

No. 99

Exercițiul oral. Să se spue în ce cas sînt pronumele subliniate.

I. *Îmí* place. Ce-*mí* pasă? *Mi* se pare *Mí*-aduc aminte. *Ne* place. Ce *ne* pasă? *Ni* se pare. *Ne*-a dat de scire. II. *Îțí* șéde bine. Ce ție nu-*țí* place altuia nu face. Ție *țí* se cuvine laudă. *Țí*-am scris. *Vě* vine bine haína. Ce *vě* pasă. *Vi* se cade acésta cinste. *V'a* dat Dumneđeú bine. III. *I* merge bine moșia. Omul credincios primesce ce-*í* dá Dumneđeú. *I* se pare. Lasă-*í* libertatea. *Le* spune verđi și uscate. Spune-*le* să tacă. *Li* se pare. *Le*-am citit o poemă.

I. Amicul meú *mě* iubesce mult. Lasă-*mě* íu pace. Tata *m'a* luat la preumblare. Dumneđeú *ne* vede în tóte faptele nóstre. Era să *ne*-aprimdem. II. Cine *te* bate? Rogu-*te*, spune ce vrei. Nu *te*-arată fața a fi bolnav. Cánele *vě* sperie. Duceți-*vě* acolo. *V'a* prins cu lecția

neinvătăta. III. *Îl* cunosc. Lasă-l. *L-am* vădută. Pe toți *îi* sciū. Am să-*î* rog. Nu *î-am* cunoscut. *O* cunosc. N'*o* sciū. *Le* cunosc. *Le* admir.

Formele scurtate se găsesc la cazul dativ și acusaliv.

No. 100

Exercițiul oral. Să se pue formele scurtate în locul formelor întregi.

Lacomului cât să dai *lui*, el nu dăce ba. Pe porc nu faci *pe el* să bea apă din fedeleș. Nu băga *pe tine* în tărățe, că mânâncă *pe tine* porcii. Fierul rău cât să bați *pe el* e degeaba. Pe mine câți câni *pe mine* au lătrat toți au turbat. Ia *pe el* după mine, că *pe el* omor.

Pers. I: sing. dat. mi, mî, îmi; acus. mă;—plur. dat. ne, ni; acus. ne. Pers. II: sing. dat. ți, țî, îți; acus. te;—plur. dat. vă, vi; acus. vë. Pers. III: sing. dat. masc. și fem. i, î, îi; acus. masc. l, il; fem. o;—plur. dat. masc. și fem. le, li; acus. masc. i, î, îi; fem. le.

No. 101

Exercițiul oral. Să se alégă formele scurtate de pronume din frazele următoare:

Procopséla nu e cârpă să o mototolesci și să o bagî în sîn. — Pe tot omul în viéță patimile îl învață. — De multe în lume am dat și tot nu m'am învățat. — Cât să-ți ascunđi glasul gurii, n'ai ce să-î faci naturii. — Acum îmi vine apa la móră. — Mă supun nevoii. — Faptele bune în lume îți fac nemuritor nume. — Pe cel ce te dușmănesce tu cu bine-l răsplătesce. — Mi se pare că l-am auđit. — Mi-aduc aminte cu plăcere de vremea copilăriei. — Cum faci, așa ți se face. — Nu-mi pasă de vorbele bârfitorilor. — Ți-a adus veste rea. — Bieteî femeî i

se păru că o strigă cine-va. — Î-am pus capăt nevoii. — Omului speriat i se năzare că vede felurite lucruri înaintele. — Orbului degeaba-i spuî că s'a făcut diuă. — A plecat singur de la târg, căci oile le-a lăsat unui prieten. — Nu ne duce pe noi în ispită. — Pânea noastră cea de toate zilele dă-ne nouă astă-di. — Am vrea totdeauna să ni se împlinescă gândul. — Cine l-a vădut? — Nu vă luați după cei răi, căci rău vi se întâmplă. — Vreaș să vă vorbesc în ascuns. — Nu v'am spus nimic până acum. — V'am vădut când veniați de la gară. — De ce le vorbesci așa? — Nelegiuitilor li se gătesce pedepsa. — Nu i-am vădut. — Degeaba îi rogi, căci n'aud. — Lasă-i în plata Domnului. — Plângerile celui sărac ascultă-le cu bună voință.

No. 102

Exercițiū scris. Să se scrie deosebit formele scur-tate ale pronumelor, punându-se în drept forma întregă cu care se potrivește.

Nici usturoiū n'ai mâncat nici gura nu-ți pute. Umblă cât umblă până i se îfundă. Dacă nu scii să vop-sesci, nu te pune să mânjesci. Nelegiuitului îi vine de hac necredinciosul. Pe omul rău îl însemneză Dumne-đeū. Păcatul nu e cât mânzatul ca să-l vadă tot satul; dar de ómenii răi să te închini și să fugi ca dracul de tămăie. Fă-ți cruce mare, că e dracul bătrân. Tu îi faci cu ochiul și el îți face cu capul. Tu îl trimeți la surcele și el îți aduce floricele. Tu ce-i cânti și el ce-ți descântă! Cine ne cunósce? Cine vă scie? V'ati mâncat credința. Cărțile sînt unde le-am pus. Până nu ieî calului șeuă, nu-i veđi rana din spate.

No. 103

Exercițiu scris. Să se scrie formele scurtate potrivite în locul liniilor.

Pe tine — cred. Pe mine — dore măseua. Pe el — ved adesea la preumblare. Pe amicul lui — am vedut adesea. Cum — ai schimbat hotarirea? Pe tine — am vedut eri. Pe copiii neastamparati — pedepseste invetatorul. Pe Vasile și pe Dumitru — a pus in genuchi. Pe Gheorghe — a laudat, pentru ca e silitor. Pe Nicolae — dore capul. — am dus cu amicul meu la preumblare. — am intalnit cu mai multii prieteni. Unul — intrebă unde sta. Nouă — place să fim cu minte. Ce — pasă mie? — se pare mie că e cine-va aici. — dice totdeauna să mă duc cu el la preumblare. Ce — pasă lor? Așa — se cade acelora. Degeaba — aduc aminte de lectii, ei nu vor să asculte. Cine — dă nouă ajutor? Am fost silitori, de aceea — se cuvine premiū. Să — aducă și nouă de mâncare. Ori-ce — spuī, e degeaba; nu vrea să asculte. — dă cine-va lui condeil? Lui așa — se pare. — am spus că nu e loc, nu mai încercați. Nu — e rușine să faceți așa? Nu — se pare că ați greșit? Ce ție nu — place, altuia nu face. — se va plăti după faptele tale. — place să te joci.

No. 104

Exercițiu scris. Să se scrie corect pronumele scrise greșit în frazele următoare:

Dăți, popo, pintenii și bate épa cu calcăiele. — Póte săți ésa înainte vre un epure. — Apërămă de găini, că de câni nu mă tem. — Spunemi verde in ochi. — Dămi, Dómne, ce nam gândit să mă mir ce m'a găsit. — Ceī e scris in fruntei e pus. — Par'căi luase pânza de pe obraz. Nu poți s'o întorcī cu umărul. — Dii lume și te mântuie. — Săl ved când mioi vedé céfa. — Miī negru

înaintea ochilor. — Numi suflă nimenea în borș. — Pof-tim, pungă, la masă dacă ții ai adus deacasă. — Mi sa apropiat funia la par. — A vrut săși facă séma. — Fămă, mamă, cu noroc și măcar maruncă în foc. — Șia pus boii în cârd cu Dracul, dar are săi scótă fără córne.

No. 105

(Urmare)

Teași vâri în sîn, dar nu încapî de urechi. — Fă bine săși auđi rău. — Șia găsit popa. — De rămînea, mîierea ca un frate; de nu, imi ești ca doui. — Ția ai trăit traiul și Ția ai mâncat mălaul. — Ți sa dus vestea ca de popă tuns. — Dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci. — Acesta nii plugul. — Mîaduc aminte ce vremi erau atunci. — Nu sciũ dacă iar mai pica așa lucruri bune. — Numi da pace. — Gătitureați ceva de mâncare? — Multă minteți mai trebuie. — Maũ trimis la stână. — Ma frămêntat și ma sgârcit. — Ția mâncat paralele — Ții mai mare dragul să te duci la el. — Aũ furato Turcii. — Ța venit minte la cap. — Dumneđu sãl erte și sãl odihnescă. — Mam dus. — Haide, striga, necăjindumă. — Maũ închinat pe la icóne. — Nea lăsat cu sănătate. — Ța venit la îndemână trimițendu-ne la școlă. — Sa deochiat vremea. — Iaũ mâncat străinii.

No. 106

(Urmare)

Ma pus la masă cu dinsul. — Îndatămî trecea durea. — Țipă deți ia auđul. — Ția ai făcut biserică. — Pune-țivă pe făcut privigheri. — Tăia porcul și l pãrlia și l învãlia cu paie del înadușia. — Miam aprins paie în cap. — Țioiũ da eũ! — Sãmî ia ciobotele. — Aprindevar focul! — Urit mîa fost omul vielén. — Drept săși spun. — Vream sãmî fac biciũ. — Taremî pare rău. — Am nemerito

bine.—Nu sa ales nimica. — Mă asvêrl peste gard de par'că nici nu lam atins și mi pierd urma ducêndumê acasă și fiind fôrte cuminte.—Paznicul vine și l chemă.— A tunat și ia adunat.—Laso môtă, că multe mi saũ întâmplat în viéță.—Dicêndumî una alta, ma făcut să mă scol.—Să nuți mērgă bine.—Numî caut de drum?—Auđinduî, mam speriat.—Sămî spue cine la vėđut.— De vîndare ție găinușa ?

No. 107

(Urmare)

Cum io da mâna.—Atunci o ia și l deslégă frumușel ața de la picior, mîo aruncă în sus, dicênd : iaca posna că am scăpato!—Ceream sămî plătescă marfa.—Tea trimis cu pupăza de vîndare?—Mam furișat printre ómenî și am croito la fugă.—Lasál măi ! Lași lăsa eũ, dar nu mă lasă el. — Ajung acasă, bătêndumise inima ca într'un epure.—Dice că iam fi luato noi.—Miam pus bine gura la cale sămî fie pe tótă ȓiũa.—Mam sculat de la masă, luândumî rēmas bun.—Deabia miam venit în simțiri peste un ceas.—Leam dus la păscut și de aceea mam întarziat.—Mia lăudat vrednicia și mia dat de mîncare.—imî făcea în ciudă și mi bătea din pumni, poreclindumê.

No. 108

(Urmare)

Leam lăsat să ridă.—Când te înconjoră câni, săi lași să latre fără să te urnesci din loc.—Dumneđeũ săi dea tóte darurile!—Nu mar fi gonit.—Miam ținut cuvîntul de joî până mai apoi.—Am sciut ai domoli luândui cu binișorul și ai face săși bage săbiile în tēcă.—Dumneđeũ săl erte. — Mia oprit paraũa pe nedrept. — Neați dat locul.—Neați calicit luându-ne mo-

șia.—Mam așeșat în gazdă. — Legândule, le luă la spinare.—Nu mie ciudă.—Am so iaū din capēt. — Bătea un vânt deți frigea obrazul. — Lăsândul, mam dus în pădure.— Mam întors la câmp.—Cum nea vėđut, nea sărit înainte.—Puindule pe masă, ne đise să mâncăm.—Cap ai, minte ceți mai trebuie? — Nui venia la socotelă. — Veī vedé ce am săi fac. — De ia tihni điūa de ađi, păcat sămī fie! — Am tăcut și țiam răbdat.—Nui eșia de la inimă necazul cei făcuse.—Spuneți că ne aflăm bine șiī dorim. — Tare mii dor. — Mīa făcuto.—Când iar fi somnul dulce, lași deștepta.—Cântăle deacum, căci așa lea fost scris.—Placeți cum neai găsit?—Cărăbănițivē de la mine și lăsațimē în pace. — Dragi mieraū șeđătorile. — Spunei săși ia nădejdea și săși caute de drum. — Să căutăm al îndrepta. — Avusese grijă săl deștepte. — Luândune rămas bun, neam suit în trăsură.

No. 109.

(Urmăre)

După mintea ceo aveam, neam fi întors înapoi. — Par'că ția eșit un sfînt din gură. — Unul nea luat în rîs. — Nicī dascălul nu putea săi tălmăcescă. — Vai de cinel supēra! — Numindul așa, la călugărit și astfel ia rămas numele.—İa dat banī, trimițēndul să se scalde.—İa luat puterea. — Ertămē, Dómne, că team supărat.—Lasămē în pace.—Incepe ai cānta.—Fieți țărina ușorā!—N'a putut săl vadă.—Vați deprins a lua focul cu mâna altuia.—La întâmpinat o mulțime de lume. — Amarnic ma lovit.—A vrut sămī caute pricină.—Împușcăi porci. — Dute la Curte!—Mīam luat inima în dinți și mam dus. Ma amenințat.—Nea îmblândit.—Acolo mīa fost odihna. — Silescete săți faci casă. — Ferice de părințiī cārī laū născut.—Mam asvirlit pe cal.—Mīam venit în

simțiri.—Miaū alunecat piclórele. — Țiera frică să stai acolo. — Nea dat de mâncare tot ce avea mai bun și nea îndopat bine. — Neam trezit vindecați. — Nu mia mers așa bine.— Îl certa șil bătea. — Ia privescei cum staū și se uita. — Săi veđi cum se codesc. — Să numi uif cuvintul.—Îam rugat sămī facă și mie un smeū. — Cine va invētat?—A voit sămī vorbescă.—Așa imi sfi-riia inima. — Nu ma prins. — Îam jurat că n'oiū mai face.—Sciū cine mia făcut acēsta.

No. 110.

V E R B U L

Exercițiū oral. Să se spună cari verbe sînt la indicativ present; cari la imperfect; cari la perfect simplu; cari la perfect compus; cari la viitor întăiū; cari la viitor al doilea; cari la plusquamperfect.

Intr'o grădină era un cuib de furnici. In timpul frumos ele se sârguiaū să adune grăunțe de grăū și le purtaū în gropițele lor. Nu departe de acestea era un strat de flori spre care bázăiaū o mulțime de musculițe. Un băețaș se obicnuise a privi indeletnicirile acestor ființe mici. Incepuse decī a socoti așa: Pot fi óre viețuitoare mai próste de cât furnicile? Ele tótă diūa lucréză și se chinuesc pe când musculițele petrec. Eū cred că sînt făpturile cele mai fericite.

Aū trecut câte-va sēptēmāni și s'a schimbat timpul. Sórele se făcu nevēđut; peste nópte era din ce în ce mai frig. Mergēnd băețașul cu tatăl sēū în grădină nu mai vēđu furnicile; iar musculițele zăceaū mórte pe ici pe colo. Simți multă jale pentru pierderea acestora și întrebă ce se făcuse furnicile pe cari le vēđuse vara. Tatăl sēū rēspunse că musculițele aū murit, fiind că aū petrecut tótă vara, iar furnicile trāesc în gropițele lor sub pāmīnt. Le vei vedé îndată ce se va

face vremea bună. Când sórele își va fi trimis rațele sale mai calde, ele vor eși și vor alerga iar pe câmp.

Terminările prezentului de la indicativ :

	Conj. I	Conj. II	Conj. III	Conj. IV		
Sing. Pers.	I — (u)	—	—	—	ű	—
	II ı (i)	ı	ı	ı	ı	ı
	III ă	e	e	e	e	ă
Plur. Pers.	I ăm	em	em	im	im	im
	II ați	eți	eți	iți	iți	iți
	III ă	—	—	—	e	—

La unele verbe de conj. I se intercalază între rădăcină și terminare silaba ez, la conj. IV silaba esc; însă numai la indicativ present, la conjunctiv present, (a-fără de pers. I și II plurală) și la imperativ.

Imperfectul are la toate conjugările terminările : am, ai, a, am, ați, ați.

Perfectul simplu este de două feluri : în ı și în seı. Acesta din urmă se găsește la conj. III și la 2 verbe de conjugarea a două. Terminările sint următoarele :

Conj. I	Conj. II și III	Conj. IV	Conj. II și III
-a-ı	-u-ı	-ı-ı	-se-ı
-a-și	-u-și	-ı-și	-se-și
-ă-	-u-	-ı-	-se-
-a-răm	-u-răm	-ı-răm	se-răm
-a-răți	-u-răți	-ı-răți	-se-răți
-a-ră	-u-ră	-ı-ră	-se-ră

Perfectul compus e format de participiul (supinul) verbului ce se conjugă precedat de auxiliarul : am, ai, a, am, ați, ați.

Viitorul I se formază din auxiliarul : voiü, vei, va, vom, veți, vor, urmat de infinilivul verbului ce se conjugă.

Viitorul II se formază din viitorul verbului a fi (voiü fi, vei fi, etc.) urmat de participiul (supinul) verbului ce se conjugă.

Plusquamperfectul se formază de la perfectul simplu, lăsându-se la o parte terminările și punându-se în locul lor : sem, seși, se, sem, seți, se.

No. 111.

Exercițiū scris. Să se pună la indicativ present infinitivele subliniate.

Ce *a învăța* la tinerete, aceea scii la bătrânețe. — Meșteșugul la om *a fi* brătară de aur. — Cine *a sci* carte *a avé* patru ochi. — Procopséla nu o *a cum-păra* cu bani, ci o *a dobândi* cu ani. — Omul cât *a trăi* învață și tot *a muri* neînvățat. — Orb pe orb povățuind, *a căde* amândoi în grópă. — Găina care *a cloci* nici odată nu *a fi* grasă. — Píetra care se rostogolesce din loc în loc nu *a prinde* mușchiū. — Omul *a sfinți* locul, iar nu locul pe om. — Ūrsul nu *a juca* de voie, ci de nevoie. — Cine *a lucra* și *a tăcé* mai multă *trébă a face*.

No. 112.

Exercițiū scris. Să se înlocuască infinitivele subliniate cu perfect simplu.

Mihaiū *a alerga* în tabăra Turcilor, *a tua* o secure de la un ostaș, *a tăia* capul unui mare număr de Turci și *a reveni* neatins la ai sei. — Atunci vinul *a începe* să curgă prin pahare și lăutarii *a scóte* instrumentele lor. Toți se *a grăbi* să ia locuri la masă și peste puțin o mare veselie *a domni* peste întréga adunare.

No. 113.

Exercițiū scris. Să se pue imperfectul în locul infinitivelor.

A fi o séră frumoasă de vară. Vântul d'abia *a mișca* frunzele copacilor și rațele lunii *a scálda* mărețul castel care de vécuri *a ședé* ascuns printre brađi. Mai la vale un riușor *a șerpui* murmurând prin érbă. în tótă firea *a domni* o pace adâncă.

No. 114.

Exercițiū scris. Să se pue perfectul compus în locul infinitivelor.

A fi cu amicul meū Gheorghe la preumblare. Fiind-că aveam un drum lung de făcut, ne *a lua* demâncare pentru ca să ne întorcem tocmai séra.

A eși pe bariera orașului și *a apuca* fără să ne uităm unde mergem peste câmp ; *a merge* prin erburi și prin flori frumoșe și peste cât-va timp *a intra* într'o pădurice. Aci *a sta* până séra, când ne *a întorce* fórte mulțumiți că *a petrece* așa de bine.

No. 115.

Exercițiū scris. Să se pue plusquamperfect în locul infinitivelor.

Birtașul *a avé* grijă să ne așede merinde în traistă. Nóptea era întunecósă și drumul greū, căci de diminéță *a ploaia* și *a rămâne* ici și colo mică báltóce, în cari dădeam adesea cu piciorul socotind că e pământ uscat. Nu *a trece* nicī o dată printr'o asemenea pădure și, drept vorbind, de și *a avé* multă îndrăsnélă și mult curagiū până nu *a pleca* de la han, acum simțiam că îndrăsnéla mă cam *a părăsi* și picíoarele *a începe* a se îmuia.

No. 116.

Exercițiū scris. Să se pue viitorul întâiū în locul infinitivelor.

Cine scie când *a fi* stârșitul lumii?—Școlarul leneș *a fi* pedepsit, iar cel silitor *a primi* laude.—Nu *a puté* face pe mut să vorbescă, pe orb să vadă.—Croitorul *a găti* hăinele mele duminecă.—Nimeni nu *a afla* secretul ce mi-ai spus.

No. 117.

Exercițiū scris. Să se pue viitorul al doilea în locul infinitivelor.

Degeaba te duci. Când *a ajunge* tu acolo, el va fi pe drum. Póte că ea *a sci* cele întâmplate. Eū cred că el *a întrebuinta* cuțitul cel nou. Putem intra în oraș; soldații *a potoli* răscóla.

No. 118.

Exercițiū oral. Să se explice formele subliniate.

Leși *aū să între* în Moldova. Plăeși *aū să se apere* cu bărbăție. *Avem să așteptăm* mult. N'are *să te învingă*. *Aveți să răbdați* multe nevoi. Armata n'are *să pótă* resista dușmanului. *Are să distrugă* garnisóna. *Ai să reușesci*, dacă cercetezi bine lucrurile.

Pe lângă forma gramaticală regulată a viitorului I, mai avem alta formată cu verbul a avé la indicativ present și cu conjunctivul verbului care se conjugă: am să..., ai să... etc.

No. 119.

Exercițiū scris. Să se înlocuască prima formă a viitorului din exemplele următoare cu a doia formă de viitor.

Cine *il va ajuta*? Nu *veți cuteza* să vă împotriviți regelui. Nu *veți muri* de sabie, ci de ștréng. Nu *voiū suferi* rușinea acésta. Nu *vor puté* resista mai mult. Acésta nu se *va trece* așa. Le *vom trimite* plumb de pe ziduri. *Veți regreta* cumplit de fapta acésta. *Vom închina* cetatea.

No. 120

Exercițiul oral. Să se spună cari verbe sînt la conjunctiv present, cari la conjunctiv perfect.

Petru Rareș pînă să nu fie Domn, era pescar. După ce l-aș ales boerii la Iași, aș trimis după el să-l afle și să-l îmbrace cu caftan. În acest timp el mergea cu mai multe care de la Galați spre Iași ca să vîndă pesce. A-jungînd la Docolina, s'a culcat și a visat că délul se închina înaintea lui și deșteptându-se, a spus visul ar-gașilor și aceștia aș đis să fie bucuros, că aș să găsescă cumpărători bunî. Aș pornit decî pe drum. Fără să fi așteptat, s'a pomenit Rareș cu alaiul Domnesc care venia să-l spună că țara l-a ales drept cap al ei.

Conjunctivul present se formeză de la indicativul present, schimbând la persóna III singulară pe e în ă și viceversa; iar persóna III plurală este totdeauna la fel cu persóna III singulară. La tóte persónele primesce înainte conjuncția să. Perfectul conjunctivului are o singură formă pentru tóte persónele : să fi... cu (participiul verbului care se conjugă).

No. 121

Exercițiul scris. Să se pue conjunctivul present în locul infinitivelor.

El se silește a pricepe, a urmări gîndirea, a scóte vre-o învățatură. N'ai voit a te întórce acasă. Dorescî a mânca ceva? Ei vor a sta liniștiți, dar nevoile nu-i lasă a trăi bine. Pe cine nu-l lași a muri nu te lasă a trăi.

No. 122

Exercițiul scris. Să se pue perfectul conjunctivului în locul infinitivelor.

A asculta eș povețele lui, acum era bine de mine.

A *avé* cine să-mi spue, eă aveam grijă mai mare. *A voi*, eă puteam să merg și mai repede. Aveam o notă mai mare, *a scrie* mai bine.

No. 123

Exercițiū oral. Să se spună cari verbe sînt la prezentul optativului și cari la perfectul optativului.

Un băét de coșar curăța coșurile casei unei prințese. Intrând într'o odaie în care nu se afla nimeni, vėđu pe masă un ceasornic scump și se gîndi că ar lua pe el multți bani dacă l-ar fura și l-ar vinde. Gîndul cel rău însă îi fu oprit de cel bun. Socotind că dacă ar pune mîna pe ce nu este al sėu s'ar puté cu drept numi hoț, el îl lăsă. Prințesa dintr'o odaie de alături vėduse tot. Ea chemă pe băét și-l felicită că se împotrivise ispitei ; ba chiar îi dăruie ceasornicul. Dacă l-ar fi furat, n'ar fi folosit nimic, căci ar fi fost prins și închis în temniță.

Prezentul optativului (condiționalului) se formeză cu formele : ași, ai, ar ; am, ați, ar și cu infinitul verbului ce se conjugă.

Perfectul se formeză cu optativul present al verbului auxiliar a fi și cu participiul verbului ce se conjugă.

No. 124

Exercițiū scris. Să se pue optativul său condiționalul present în locul infinitivului.

Nimeni nu *a vré* să îmbétrănescă. *A merge* și noi la preumblare. *A veni* și voi? *A dori* să plec. Dacă *a da* drumul cânelui, *a mușca* pe cerșetor. Spune ce *ți-a plăcé*. Spune-mi ce *a mânca*.

No. 125.

Exercițiul scris. Să se pue perfectul optativului în locul infinitivelor.

Dacă *a dori* omul numai ce era spre folosul lui atunci s' *a întâmpla* mai puține rele. Niciodată n' *a primi* el acest dar de la altcine-va.

No. 126.

Exercițiul oral. Să se spună la ce mod sînt verbele subliniate.

Ștefan rănit se întorce la castel. *Deschideți* porța! strigă el. Mama sa ese la ferestra și-l întreabă cine este. Sînt fiul tău, răspunse el; dar mamă-sa nu vrea să-l cunoască. *Du-te* la oștire, *mor* pentru țară și-ți va fi mormîntul încoronat cu flori.

Atunci plécă în munte la un sihastru. *Ascultă-mă*, bunule părinte! — *Lasă-mă* acum, căci sînt în rugăciune. Apoi eșind bătrînul, Ștefan îl întreabă dacă nu e mai bine să închine țara Turcilor. — Nu *vorbi* asemenea cuvinte! *Condu* la luptă, dacă vrei, tótă țara; dar n' *o umili*, căci nu ai acest drept.

Ștefan se luptă și învinse pe Turci.

Imperativul se formeză de regulă de la indicativ present și de la conjunctiv. Persóna II singulară este la fel cu persóna III singulară de la indicativ present (el ascultă, ascultă). Persóna III singulară este la fel cu persóna III singulară de la conjunctiv. Persónele din plural sînt la fel cu conjunctivul.

Forma negativă de la persóna I singulară se formeză de la infinitiv (vorbesce, nu vorbi).

No. 127.

Exercițiū scris. Să se pue imperativul în locul infinitivelor.

A bate fierul până e cald. A prinde orbul, a scóte-î ochii. Totdeauna *a ruga* pe Demneđeű să-ți dea gândul cel din urmă. Nu *a căuta* nod în papură. Nu te *a bucura* la câștiguri mici. Nu *a băga* limba unde nu-ți fierbe óla. *A căuta* să trăești bine cu tótă lumea. *A învăța* te să nu minți niciodată.

No. 128.

Exercițiū oral. Să se spună cari verbe sînt în participiū, cari în gerundiū.

Un lup, îmbetrânind, a voit să se pocăească. Schimbând numele în căne, s'a dus smerit la un stăpân și s'a hotărît să slujescă la oî. Slujind ast-fel și oile păzind, într'o ȝi fiind lungit, o óie l-a mirosit. El a uitat că e schimbat în căne și apucând-o, o mîncă. Lupul își schimbă pěrul, dar năravul ba.

Modurile nepersonale ale verbului, pe lângă infinitiv, sînt : gerundiul, participiul și supinul. După unele gramatici, tóte acelea sînt unite sub numele de participiū present (gerundiū) și participiū perfect (supin și participiū). Gerundiul se termină în nd; iar participiul și supinul în t sau s. Deosebirea între participiū și supin este că participiul variază ca un adiectiv (chemat, chemați, chemată, chemate), iar supinul nu variază (chemat). Cu acesta din urmă se formeză timpurile compuse.

No. 129.

Exercițiū scris. Să se pue gerundiul în locul infinitivelor.

L-am vėđut *a veni*. *A trage* clopotele, preoții chémă pe

credincioși la rugăciune. Paserile se depărtară *a sbura*. Vântul *a bate* a scuturat florile copacilor. Câte-odată se răspunde mai bine *a tăcé*.

No. 130.

Exercițiul scris. Să se pue participiul în locul infinitivelor.

Aflasem că acest câne era *a pierde*. Colivia sta *a prinde* de pom. Nenorocitul era cu mâna *a frânge*. Nu era supă, ci apă *a fierbe*. Era foarte *a suge* la față. In mijlocul curții era un lemn *a înfige*.

No. 131.

Exercițiul oral. Să se spună ce particularitate au în conjugare verbele subliniate.

Le vom da plumbi fără să se mai *ostenescă*. *Plecați-vă!* *Vă închinați* or ba? A treia *și se răniră* doi. *Adu-nându-se* pe lângă foc, vedură că au sfinșit munițiile. *Urcă-te* pe pörtă. Óstea *se înșiră* în două rânduri. Pórtă *se deschide*. *Mă duc* să ved dacă vin soldații. — Cine nu-și *aduce* aminte cu plăcere de timpul copilăriei? Despre acéstă afacere *îmi spël* mânil ca Pilat. Femeile când se călugăresc *își taie* părul. Degeaba, sgâr-ciților, *dilnic vă numărați* banii, căci nu-î veți lua cu voi în viéta cealaltă.

Unele verbe se conjugă câteodată cu pronume. Ele se numesc reflexive sau pronominale. Pronumele stă în cazul acusativ : mă, te, se, ne, vă, se sau în cazul dativ : îmi, îți, își, ne, vă, își. Conjugarea reflexivă nu se deosebesce altfel în nimic de cea activă.

Să se observe că nu orî-ce verb care are înainte pronume este reflexiv. Trebuie să fie în aceeași persónă pronumele și verbul și înțeleusul să fie reflexiv, adică lucrarea să fie făcută de persóna care o suferă.

No. 132.

Exercițiul oral. Să se spună cari din verbele subliniate sînt reflexive și cari nu sînt.

Se auzia numai tropotul cailor și al ómenilor cari abia *se mișcau*. El *să fie* nevoit a *se retrage*, a da pas Turcilor? Cantemir *mă înșelă* și *mă făcu* să pierd mulți ostași. Mai bine *să ne ducem* înainte. Fața i *se însenină* la auzul acestor cuvinte. Porunci că óstea *să se însire* către cetate. Vino de *ne spune* ce ai vădut. Nu *se aștepta* să audă așa vorbă. *M'ați trimis* la Iași. *M'am luat* pe urma lor. Fă-i semn *să se cobóre* de pe zid. *Așe-dați-vă* la pórta. Regele *vă face* cunoscut *să vă închini-ați*. Încă odată *vă întreb*: *vă închinați* ori ba? *Să ne lase* slobođi *să ne ducem* unde vom voi.

No. 133.

Exercițiul scris. Să se copieze subliniindu-se verbele reflexive cu acuzativ cu o linie și cele cu dativ cu 2 linii.

Greú e pentru un general a-și privi óstea învinsă! Aci își trimit Domniú moldoveni averile. Vreaú să-mi rěsbun pe Cantemir. In cetățuie se aflaú 18 plăeși. S'a dus la rěsboiú. Omul rěú n'are rușine de ómeni nici nu se teme de Dumneđeú. Dușmanii și-aú luat drumul spre țara lor. Și-aú schimbat locul. Óstea se apropiase.

No. 134.

RECAPITULARE

Exercițiul scris. Să se pue verbele subliniate în timpul însemnat în parantesă.

Odată în Constantinopol un tînér vîrstnic, voinic, a

voi (gerundiu) un meșteșug *a învăța* (conjunctiv present), *a se băga* (perfect compus al indicativului) uce-
nic la un meșter de lulele, *a pune* (perf. compus) soroc,
a se tocmi (perfect compus) în trei ani *l-a scôte*
(conjunctiv present) învățat, desăvârșit. Deci puindu-l
a lucra (conjunctiv present), pământul a frământa, lulele
'n tipar *a pune* (conjunctiv present) și la câte-î *a arăta*
(imperfect) în două trei luni de zile *a învăța* (gerundiu).
orî-ce *a face* (imperfect). Nu-î *a arăta* (plusquam-per-
fectul indicativului) însă în ce chip se *a cõe* (imperfect).
Tinerul *a vedé* (gerundiu) că *a puté* (indicativ present) în-
tru tôte a lucra, *a începe* (perfect simplu) *a se gândi* (con-
junctiv present) și în căință a intra și înșelat să se ție
că pe trei ani *a se băga* (perfect compus), că el în prea
scurtă vreme meșteșugul *l-a învăța* (perfect compus).
Ca să se încredințeze mai bine în părerea sa, *a voi* (per-
fect condițional), și să le cõe, dar stăpânul nu *l a lăsa*
(imperfect).

No. 135

(Urmare)

Intr'o di *a păzi* (perfect simplu) vreme când *a fi* (im-
perfect) stăpânul *a duce* (participiū) și vre-o câte-va lu-
lele *a cõe* (conjunctiv present) în cuptor *a pune* (perfect
compus) dar când *a se uita* (ind. present) și *a vedé* (ind.
present) că tôte s'aũ fost crăpat, nescind ce e pricina,
tot *a se gândi* (perfect compus), *a se mira* (perfect com-
pus). Se mai încercă *a cõe* (conjunctiv present) încă
vre-o șapte opt și *a cunoșce* (perfect simplu) că alt nu
a fi (ind. present), ci meșteșugul la copt. Ce *a face* (con-
junctiv present)?

Nesciind el, *a se împăca* (ind. pres). de acest gând
și cu munca, cu răbdarea anul cel d'intăiū *a trece* (ge-
rundiū), *a păzi* (perfect compus) într'o di vreme stă-
pânului său:

Jupâne, să-ți spun o vorbă, dar nu *a voi* (ind. pres.) să-ți pară rău. Iaca *a se împlini* (perfect compus) anul de când *a sluji* (ind. present) ucenic și încă *a căce* (conjunctiv present) lulele nu mi *a arăta* (perfect compus) nimic.

— Fătul meu, stăpânul *a dice* (perfect simplu), două ani *a fi* (indic. pres.) pân' la soroc și când *a rămâne* (viitor I) unul, ți *a arăta* (viitor I), cum *a se căce* (indicativ present).

Al doilea an se *a împlini* (indic. present) și ucenicul *a vedé* (gerundiū) că gând *n'a avé* (indic. pres.) să-î arate, îi *a vorbi* (perf. simplu), iarăși *a dice* (gerundiū) :

— Jupâne, doi ani *a trece* (perfect simplu), mai *a avé* (ind. pres.) unu pân' la soroc; *a arăta* (imperativ) — mi măcar acum cum *a trebui* (indicativ pres.) *a căce* (conjunctiv present).

— Fătul meu, el îi *a răspunde* (perfect simplu) *n'a rămâne* (viitor I forma compusă cu conjunctiv) ne 'n-vêțat; de a mea purtare de grijă *a fi* (imperativ) bine încredințat. Când *a rămâne* (viitor I) acuma șese luni pân' la soroc, a-mi aduci (conj. pres.) atunci aminte *a-ți arăta* (conj. pres.) și cum se *a căce* (ind. pres.).

No. 136

Urmare)

Stăpânul său îi *a dice* (perfect simplu): Chiar în ziua de soroc *a veni* (conjunctiv present) să mi aduci aminte *a da* (conjunctiv present, pers. I plural) cuptorului foc. Și atunci *a șede* (gerundiū) cu tine o să-ți arăt negreșit.

— Jupâne, iacă mi *a fi* (indicativ present) sorocul într'acest ceas.

— Prea bine, el îi *a răspunde* (perf. simplu), hai dar, lângă mine *a ședé* (imperativ) și *a face* (conj. present) și tu întocmai după cum cu ochii *a vedé* (ind. pres.)

Ast-fel cu dînsul împreună la cuptor cum *a se afla* (imperfect), *a începe* (perf. simplu) în lulea a sufla în năuntru pe două părți și *a sufla* (gerundiū) — o, îndată în cuptor o puse. Pe rînd, una, una după alta, *a face* (perf. simplu) ast-fel tuturor și le scotea sănătoșe, fără a crăpa.

— Bine, jupâne, numai pentru un suflat *a sluji* (perf. compus) eū trei ani ție și tot mereū țî-a *lucra* (perf. compus)?

— Așa, fētul meū, el *a dice* (perf. simplu), nu *a fi* (ind. pres.) greū; dar ast-fel mē *a învăța* (perf. simplu per. III plur.) pe mine, ast-fel (te *a învăța* (fiind. pres.) și eū. La ori-care meserie *a fi* (ind. pres.) cāte un secret mic care cine nu-l învață lucrul lui *a fi* (ind. pres.) de nimic.

No. 137

RECAPITULARE DESPRE VORBELE FLEXIBILE

Exercițiū scris. Să se copieze rîndurile următoare scriindu-se în parantesă cari sînt: substantive, adiective, articole, pronume, numerale, verbe.

De trei zile lupta n'a mai încetat și Tătarul pare c'a înaintat; iar Buzescu vede cu durere flórea României ce pe vale pîere. Trece înainte pe un cal în joc, ce varsă din ochi-î flacără de foc. Strigă cu tărie cetelor sdrobite ce la glasu-î mândru se întorc uimite. Iată că nepotul hanului tătar trece pe un sâlbatec ager armăsar. Buzescu, cum îl întâlnește, îi eși înainte și astfel îi vorbi. Dacă nu țî-e frică și ai credință în tine, o Tătare, vino să te lupti cu mine. Ei descălecară atunci amândoi și se iaū la luptă ca doi junii eroi. Ei se iaū în brațe, se smucesc, se strîng; dar Tătarul scóte o secure mică și lovind pe Preda pavēza îi strică; dar el cu măciuca ast-fel îl lovi că Tătarul cădu și muri.

No. 138

A C O R D U L

Exercițiu oral. Să se explice schimbările din propozițiile următoare :

1. Elevul e silitor. Elevii sînt silitori. Elevele sînt silitoare. — 2. Bărbatul muncitor găsește totdeauna de lucru.— Bărbații muncitori găsesc totdeauna de lucru. Femeile muncitoare găsesc totdeauna de lucru.—3. Ursul mănîncă bucuros miere. — Urșii mănîncă bucuros miere. Ursóicele mănîncă bucuros miere.—4. Tu ești ascultător. Tu ești ascultătoare.—5. El e ascultător. Ea e ascultătoare.—6. Românii au avut în trecut mari suferințe și mare putere de rezistență.—7. Un cal bun și nisce tovarăși buni de călătorie te fac să mergi și noapte fără să bagi de sémă.—8. Amice, supune-te sorței! Amici, supuneți-vă sorței!—9. Omul cuminte vorbește totdeauna după ce s'a gândit. Omenii fără minte vorbesc fără să se gîndescă.

Unele cuvinte stau într'o legătură așa de strînsă în cât caută să se potrivească unul cu altul și schimbarea unuia aduce schimbarea celuilalt. Adiectivul se potrivește totdeauna cu substantivul pe care-l determină, luând același gen și același număr. Articolul ia același gen, număr și cas. Verbul își ia numărul și persoana după subiectul de care ține.

Potrivirile acestea formeză corecțeta limbii. Ele poartă numele de acord.

No. 139

Exercițiu oral. Să se arate unde sînt greșeli de acord în deprinderea următoare, și să se explice pentru ce.

Un copac bătrîne căduse de un mari, gróznice vînt

și precum se așternuse cu 'ntregimea-i la pământ s'a-
fundase într'o baltă în vecinătatea sa, unde trestia cea
înalț e'n apropierea sa. Vede trestia întreg legănân-
du-se de vânt și-i vorbi: Vecină drag, eū la prea mi-
rare sînt cum, fiind tu subțirel și fără puteri în trup,
vânt, furtună nu te strică, vijeliū mare nu te rup. Eū
care din vechime am crescut puternică, groși, vântul
cu a sa înălțime chiar din rădăcinī m'a scos. Trestia
răspunse îndată: Pentru ce eū nu mă stric? Pentru
că în viețā sînt plecat și la vântul cele mai micī. Cāt
de mult de ași cresce înalț, eū de loc nu mă mândresc.

No. 140.

Exercițiū scris. Să se facă acordurile unde lip-
sesc.

Cāt îmi este de *urît unii* dobitóce,
cum lupii urșii, leiī și *alt cîți-va*,
carī cred despre sine că prețuēsc ce-va!
De se trag din nēm *marī*,
acestea e o întâmplare.

Și eū póte *este* nobil, dar s'o arăt nu mi place.
Omenii spun adesea că în țări *civilisat*
este egalitate.

Tot iaū o schimbare și lumea se cîoplesce;
numai pe noi mândria nu *vē* mai părăsesce.

Cāt pentru mine unul fie-care *scim*
că am de bucurie
când *toți* lighióna, măcar și cea mai *proști*,
îmi dīce căne sadea.

Cățelul Samurache ce ședea la o parte
ca *simple* privitor
auđind vorba *lui*,
s'apropie îndată și dīse:

Gândirea *voștri* este *minunați*
și simțimintul *vostre* îl stimez, frații mei.
Noi! frații tîi! respunse cănele *mâniate*.
O să-ți dăm o bătaie care s'o *pomenescă*.

No. 141.

Exercițiū scris. Să se îndrepte greșelile din frazele următoare:

Caii este niște animale foarte folosite omului. Moldovenii au format odată un stat deosebit. Muntenia și Moldova s'a unit în anul 1859. Copiii cuminte nu vorbesce mult. Orbii e omenii cei mai nenorociți. Turcii numia Domni în țările române dintre Grecii din Fanar. Solii dise că voiesce să incheie pace. Cine sîntără acești omeni? În această frază e două propozițiuni. Am scris școlarii care lipsesce. Ungurii făgăduiseră ajutor lui Mihaiu. Spune-mi cum se numesce școlarii cari a fostără pedepsiți. Caii tîner sînt mai iuți de cât cei bătrân. Împărații sînt adesea mai nefericit de cât omenii săraci.

No. 142.

ADVERBIUL

Exercițiū oral. Să se spună cari sînt adverbiile în exemplele următoare:

Învăț bucuros. El scrie lesne. Învățătorul vorbesce blând. Noi alergăm iute. M'am suit repede în tren. Am ajuns târziu. Copilul mic umblă greu. Proprietarul ne-a primit bine.

Soldatul căduse pe câmp și muri departe de țara sa. Numai cănele sta mahnit acolo lângă dinsul. Acum tot e gata pentru îngropare. înainte cănele pornesce. Merge până la mormînt. Aci se opresce, aci se aședă.

Câteodată cercă piétra s' o ridice. Nu vrea nici odată să priméscă hrană. De acolo a fost cânele nelipsit două nopți. Diminéța însă l-aŭ găsit mort.

Adverbiul e o parte de cuvint neflexibilă care determină pe un verb, pe un adiectiv sau pe alt adverb arătând locul, tin.pul, modul.

No. 143

Exercițiul scris. Să se pună adverbiile potrivite în locul liniilor.

Să nu dea Dumneđeŭ omuluî—póte să rabde. Nu scii—sare epurele. Nu linge—ai scuipat. Cine plécă—departe ajunge. *Maî bine maî*—de cât—.Nu se vorbesce—cu ómenii bêtrâni. Cu un picior în grópă și cu unul—.Nu cine trăesce—scie multe, ci cine umblă—scie multe.—scuipam în érbă și—scuip în barbă.—îți cântă așa trebue să joci.— e a băga în urechile aculuî când veđi. Gura lumii—pămintul o astupă.—daî și —crapă. Bogatul—tare se plânge de cât săracul.

No. 144

Exercițiul oral. Să se spună în ce grad sînt adverbiile subliniate.

Maî bine ađi un ou de cât la Pasci un bou.—Cine pornesce *maî de diminéță* ajunge *maî sigur* — *Fórté ușor* este să poruncesci; dar *maî greŭ* să ascuți. — E *maî aprópe* pielea de cât cămașa.—*Maî bine* să fiî întâiŭ la sat de cât al doilea la oraș.—*Maî lesne* câștigî pe om cu vorbe bune.—*Maî bine maî târđiŭ* de cât nici odată.—Bețiviî mănâncă *foarte puțin*.

Gradele de comparație al adverbiilor se forméză, adăugînd înaintea pozitivuluî: maî (pentru comparativ) și fórté (pentru superlativ).

No. 145

Exercițiū scris. Să se pună la gradul potrivit adverbiile subliniate.

Scumpul *mult* păgubesce și leneșul *mult* alérgă. *Bine* trăesce un sărac lipit de cât un bogat sgârcit. *Lesne* se va strecura funia prin urechile acului, de cât bogatul în împărăția cerului. *Bine* o învoelă strâmbă de cât o judecată dréptă. Cămașa e *aprópe* de piele. *Bine* să fii stăpân mic de cât slugă mare.

No. 146

PREPOZIȚIUNEA

Exercițiū oral. Să se spună cari sînt prepozițiunile în rîndurile următoare:

Spune-mi cu cine te aduni și-ți voiți spune cine ești. — Împrietenesce-te cu omul de omenie. — Intre hoți și omul cinstit e depărtare ca de la cer la pămînt. — Sorele se arătase de pe culmea délului. — Te voiți aștepta până la trei ore. — S'a pus o punte peste riū. — L-am petrecut până despre sat. — Aū apucat-o pe din dosul ariei. — La pomul lăudat să nu te duci cu sacul mare. — Din kódă de căne nu poți face sită de mătase. — Sub piétra cea mai frumósă scorpia ascunsă zace.

Prepozițiunea arată raportul între două vorbe.

No. 147

Exercițiū scris. Să se pună prepozițiunile potrivite în locul liniilor.

— grădinar castraveți să nu vinđi — Scump — vorbă. Dumneđu nu lasă — om. — plóie trebuie să rēsară sórele. — cuptorul cald puțin lemne trebuie. Sătulul

—la flămând nu crede.—Calul—dar nu se caută—dinți.
Tragi nădejde ca spânul—de barbă.

No. 148

CONJUNȚIUNEA

Exercițiul oral. Să se alegă conjunțiunile din frazele următoare:

Un fluture rîdea de un greere, ȳicînd că el stă ascuns  i nu p te să sb re. E , ȳicea fluturele. alerg din flóre în flóre ; pot să sta  dac  vrea  să pot să mă l g n în aer.—Nu te m ndri at ta, r spunse gree-rele, c c  ai  i tu nevoile tale. Fiind totdeauna la iv l , av nd color  frumóse pe  ripile tale, to i copiii te gonesc cu pălării  i cu batiste. Mai totdeauna ești prins  i o-morit. Ca să trăim ferici i, trebuie să trăim ascun i.

Un soldat se întorcea din r sboi  acasă. Ar fi vrut să sb re, dar nu-l lăsa rana din picior.  i bietul om  i  t ra piciorul.

Conjunctiunea l g  două vorbe de acela i fel sau două propozi ni.

No. 149

Exercițiul scris. Să se pue conjunțiunile potri-vite în locul liniilor.

— esc  pofit la masă, pl c  sătul de acasă. Laud -te gură—pumnul  i cură. C nd eram la mama—e  sciam să cos—mama împungea — e  trăgeam acul. Omul e născut—să umble  i pas rea—să sb re. St p n nu poți ajunge,—slugă c t vei vrea. — risipesc  me ul, anevoie îl adună. Vers  cu pumnul—adună c te unul.

No. 150

RECAPITULARE

Exercițiū scris. Să se copieze, subliniindu-se cu o linie adverbiile, cu 2 linii prepozițiunile, cu 3 linii conjunțiunile.

Sórele și crivățul se priceau între dânșii cari din ei ar puté mai curând să desbrace de haîne pe un călător pe care îl vędură din întâmplare trecënd pe jos. Crivățul, dicënd că numai el singur póte, începu să sufle asupra omului cu atâta repeđiciune, încât puțin rămase să nu-ı dea căciula din cap jos și să nu-ı ıa haına din spinare; dar fiind-că omul, cu cât bătea vântul mai tare, cu atât el își îndesa căciula pe cap și își strângea haına bine pe lângă dînsul, Crivățul n'a putut să ı facă nimic, ș'a rămas de rușine. A început după aceea și sórele să și arate puterea și, îndreptându-și către călător înfocatele sale rađe, ı sili să-și ıa căciula din cap și să se desbrace mai de tóte haînele, și ast-fel Sórele rămase biruitor — Acéstă pildă ne învață că cu multă înlesnire se pot birui inimile ómenilor prin fierbințela blândeții și facerii de bine, decât prin pornirea cumplirii și a rěutății.

No. 151

RECAPITULARE GENERALA

Exercițiū scris. Să se copieze rândurile urmátore, punëndu-se după fie-care vorbă în parantesă ce parte de cuvînt este.

De la arat un plug
venia încet spre casă,
și la un bou, pe jug,
o muscă s'aședase:

iar ei spre 'ntâmpinare
o altă muscă 'n sbor
îi face întrebare :

„De unde, dragă sor' ?“

— „Și mai întrebî de unde ?“
ei musca îi răspunde
c'un aer supărat.

„Aă nu pricepî ce facem ?
nu veđi că noi ne'ntórcem
din câmp de la arat!“

Spre laudă deșartă
mulți dic : „noi am lucrat“,
când ei lucréză 'n faptă
ca musca la arat.

— SFÎRȘIT —

TABLA MATERIEI

	Pag.
Prefață.	3
Prefața la edițiunea I.	5
Prefața la edițiunea II	7

PARTEA I

Pregătire pentru compozițiuni: ortografie și punctuație

Ortografia

Litera mare	11
Sunetul <i>ă</i>	13
Sunetul <i>â</i>	15
Diftongi <i>ea</i> și <i>oa</i>	18
Sunetul <i>î</i>	20
Grupul <i>șt</i>	22
Vocale semisone <i>ă, ă, ă</i>	24
Liniuța și apostroful	27

Punctuația

Punct	33
Virgulă	34
Punct și virgulă	36
Doă puncte	38
Semne de exclamare și întrebare	40
Linia de dialog	41

PARTEA II

Exerciții gramaticale

Propozițiunea — Frasa

Subiectul și predicatul.	49
Atributul	51

Complementul.	52
Proposițiile frazei.	56

Părțile cuvintului

Substantivul	60
Adiectivul	63
Articolul	64
Numeralul	69
Pronumele	70
Verbul	79
Acordul	93
Adverbiul	95
Prepozițiunea	97
Conjuncțiunea	98

